

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ КОМП'ЮТЕРИЗОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
МАШИНОБУДУВАННЯ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

Методичні рекомендації

до лабораторних занять з дисципліни

«Вступ до фаху дизайнера предметного середовища»

для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 022

«Дизайн» освітньої програми «Промисловий дизайн»

усіх форм навчання

Черкаси 2022

УДК 7.012(07)

М54

Упорядники: **Чугай Н.М.**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну

Луговський О.Ф., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну

Савісько Р.І., викладач кафедри дизайну

Рецензент: **Яковець І.О.**, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну ЧДТУ

М54

Методичні рекомендації до лабораторних занять з дисципліни «Вступ до фаху дизайнера предметного середовища» для здобувачів освітнього ступеня бакалавра спеціальності 022 «Дизайн» освітньої програми «Промисловий дизайн» усіх форм навчання [Електронний ресурс] / [Упоряд.: Н.М. Чугай, О.Ф. Луговський, Р.І.Савісько]; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2022. – 69 с. – Назва з титульного екрана.

Викладено навчальні матеріали теоретичного курсу основ композиції з дисципліни «Вступ до фаху дизайнера предметного середовища», наведено перелік рекомендованої літератури та приклади виконання практичних робіт.

Для студентів спеціальності 022 «Дизайн» освітньої програми «Промисловий дизайн» усіх форм навчання.

УДК 7.012(07)

В авторській редакції.

Виробничо-практичне

електронне видання

мережного використання

СТРУКТУРА, ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Теоретичні відомості до вивчення дисципліни	3
Тема 1. «Вступ». Мета та завдання курсу. Основні поняття теорії композиції в дизайні. Головні закони. Засоби і прийоми в композиції. Види композиції.	3
Тема 2. «Точка». Геометричне та графічне визначення поняття точки. Точка як елемент композиції, її емоційної виразності. Точка як візуальний та змістовний акцент композиції.	9
Тема 3. «Лінія». Геометричне та графічне визначення лінії. Лінія як абрис форми. Лінія – місце перетину площин та об'ємів. Напрямок та характеристика ліній у формальній композиції. Фактура та насиченість ліній.	11
Тема 4. «Форма. Пляма». Фізичне та емоційне сприйняття форми, плями. Незмінні конфігурації круга (кола), квадрата, рівнобічного трикутника. Довільні форми, плями. Положення форми, плями у просторі. Маса форми, плями.	14
Тема 5. «Засоби гармонізації художньої форми. Симетрія. Асиметрія». Основні види симетрії: дзеркальна, осьова, гвинтова, трансляційна, кольорова. Особливості асиметрії площини. Прояв асиметрії в симетричних формах.	16
Тема 6. «Засоби гармонізації художньої форми. Рівновага. Статика. Динаміка». Гармонійна цілісність і супідрядність. Композиційний центр. Статичні та динамічні композиції. Загальні прояви статичності. Однобока направленість форми. Міра динамічності.	18
Тема 7. «Композиційні закони. Пропорційність. Масштаб». Арифметичні(модульні), геометричні та гармонійні пропорції, «золотий переріз». Ряд Фібоначчі. Модуль Ле Корбюзьє. Масштаб людини. Прийоми масштабної гармонізації.	20
Тема 8. «Композиційні закони. Контраст. Нюанс». Загальне вчення про контраст Іттена. Контраст плям і фону. Контраст та композиційна цілісність. Нюансування форми.	26
Тема 9. «Засоби гармонізації художньої форми. Колір і форма. Фактура. Текстура. Пластика». Колір як засіб композиції. Взаємозв'язок об'ємно-просторової структури. Колір, фактури, текстури та їх характеристики. Пластика.	28
Тема 10. «Засоби гармонізації художньої форми. Метр. Ритм. Рапорт». Метричний повтор. Ритм. Прості та складні метричні ряди. Повтори площинних і об'ємних елементів. Рапортні композиції: статичні, динамічні.	31
Перелік завдань	34
Рекомендована література	41
Додаток	42

Теоретичні відомості до вивчення дисципліни

Тема 1. «Вступ»

Мета та завдання курсу. Основні поняття теорії композиції в дизайні. Головні закони. Засоби і прийоми в композиції. Види композиції

Мета викладання дисципліни полягає в тому, щоб даючи студентам комплекс практичних навичок при рішенні певних проєктних задач, прищепити студентам практичні навички у використанні і вільному оперуванні закономірностями формоутворення і засобами композиції, котрі дозволять у подальшому створювати різноманітні форми згідно поставлених перед студентом проєктних завдань.

Завдання вивчення дисципліни:

- естетичне засвоєння форми;
- композиційний синтез;
- гармонізація форми;
- образно-змістові характеристики форми, їх розкриття і підсилення засобами композиції;
- колір, як засіб гармонізації композиції;
- композиційні засоби гармонізації форми;
- функція речі, вимоги щодо речі;
- матеріал, його конструктивні і технологічні якості;
- виразні можливості різних матеріалів;
- матеріал і технологія як джерело виразних якостей форми.

Формоутворення дає змогу сформувати ідеальну модель предмета, створену з урахуванням композиційних законів формотворення. Всі предмети (об'єкти) навколишнього середовища мають форму. Художник-дизайнер, проєктуючи якийсь виріб, завжди має справу з формою. Проєктування, як процес дизайнерської діяльності, трудомісткий та

специфічний. Воно поєднує у собі дослідницький початок, інженерний розрахунок та художню інтуїцію. Тому процес проектування об'єкта (форми виробу) має дві складові: утилітарно-технологічне рішення та емоційно-образне рішення.

Часто цими двома складовими займаються різні фахівці, тому внутрішню форму (утилітарно-технологічну) розробляють люди суміжних спеціальностей: інженери, конструктори, технологи, архітектори. А розробкою зовнішньої форми займається дизайнер. Він прагне щоб форма була гарною, гармонійною, зручною, відповідала призначенню та колу споживачів. Саме від дизайнера залежить, яку оболонку дизайнерського формоутворення прийме ця конструкція. Саме ця оболонка впливає на емоційно-образне рішення, від неї залежать окремі психологічні реакції – здивування, радість, умиротворення, спокій, занепокоєння, бажання придбати річ тощо.

Кінцевою метою художнього проектування є виріб із образно-естетичним змістом. Цей сенс (образ) знаходить своє вираження у формі, кольорі, композиції виробу. Проектуючи той чи інший виріб, дизайнер покладається на власні почуття смаку, композиції, стилю, гармонії. Досягти гарної, гармонійної, емоційно-образної форми, не знаючи азів художнього проектування, неможливо. Усі складові, для достовірної передачі образу, формуються в процесі вивчення теоретичних основ (засобів, прийомів, законів, принципів) проектування та супутніх дисциплін: композиції, формоутворення, кольорознавства, інженерної графіки, матеріалознавства та інших.

Процес формоутворення в дизайні природним чином включає композиційну роботу. Створення художнього твору в будь-якій галузі мистецтва неможливе без композиційної побудови, без приведення до цілісності та гармонії всіх його частин, компонентів. Ознайомлення з теорією художньої композиції – найважливіша передумова ефективної

творчості дизайнера. Слово «композиція» походить від латинського «compositio» що означає твір, складання, зв'язок, зіставлення.

Композиція — складання, об'єднання та гармонійне поєднання частин у єдине ціле і загальне. Композиція в образотворчому мистецтві, архітектурі та дизайні - це розташування предметів, фігур, колірних плям за певними законами. Саме композиція надає творові цілісність, підпорядковує його елементи один одному, «тримає» простір, організує його. Композицією називають і сам твір, тобто кінцевий результат діяльності художника.

У художньому конструюванні існують три види композиції: фронтальна, об'ємна, глибинно-просторова.

Об'ємна композиція. Об'ємно-просторова композиція.

До об'ємної композиції можна віднести твори мистецтва, які мають три виміри: довжину, ширину висоту.

Ці параметри характеризують об'єм і вирішують одночасно художні задачі. Пошуки зручної форми поєднуються з пошуками надання їй певної естетики, виразності і краси. Працюючи над об'ємною формою художник не забуває також про колір і фактуру, як засоби, що допомагають створити художній образ. Шедеври об'ємної композиції, які дійшли до нас, вражають функціональною продуманістю, художньою завершеністю, виразністю кольору, фактури.

Об'ємну композицію можна розділити на: симетричну і асиметричну.

Найбільш розповсюджена симетрична композиція, яка має вертикальну вісь. Всі чотири або більше сторін відносно неї однакові. Така композиція передбачає організацією однакового простору навколо себе. Так як орієнтована на однакове споглядання з однакових сторін. Прикладом такої композиції є міські ліхтарі минулих століть, ротонди, дорожні орієнтири.

До об'ємних композицій відносять також горщик, глечик виготовлений на гончарному крузі, який ми можемо споглядати з усіх

сторін. Симетричність об'ємної композиції надає їй врівноваженість, а також статичність, завдяки якій можна організувати акцент об'єму в рухаючому просторі.

Асиметрична об'ємна композиція має широкі можливості для вирішення пластичних задач, складного руху мас. Якщо ми звернемо увагу на скульптуру, а тим більше на зображення фігури людини, то побачимо, що автори по-різному вирішували форму об'єму. Асиметрія дозволяє більш виразно передати можливості об'ємної композиції і вставити її у відповідний простір. Вирішуючи композиційні задачі у створенні об'ємної композиції потрібно враховувати її зв'язок з середовищем (площа, парк, інтер'єр тощо), пластикою, колоритом, фактурою, освітленням. Роль рами для об'ємного твору в переважній більшості грає постамент. Робота з кольором в об'ємній композиції також відрізняється від роботи на площині. Кольори є виступаючі і відступаючі, легкі і важкі. Найголовніше в об'ємній композиції це форма і її дія проявляється через силует, пляму, а також масу. Так, квадрат менш значимий ніж куб, трикутник ніж піраміда. Трикутник вершиною до низу не стійкий, але піраміда вершиною до низу ще більш не стійка в порівнянні з трикутником. А якщо об'єм піраміди буде більше людського зросту, то відчуття не стійкості буде ще більш дискомфортним. Проблема масштабу — одна з центральних в створенні об'ємної композиції в поєднанні з іншими засобами гармонізації композиції.

Глибино-просторова композиція є вершиною творчих можливостей для художника. Вона діє на глядача не тільки поєднанням площин об'ємів, а й паузами між ними, тобто простором. Дія простору, який організований за законами гармонії благотворно діє на особистість. Простір, емоційно забарвлений філософією певного образу, заставляє глядача розчинитись в ньому. Сьогодні грандіозні видовища, який спостерігає глядач розробляються концептуально, використовуючи всі засоби композиції: форму, колір, фактуру, освітлення. До глибино-просторових композицій

відносять і архітектурні композиції, починаючи з архітектури міста і закінчуючи композицією споруди, садово-паркові вирішення, меморіальні комплекси, складні розв'язки доріг, мости, метрополітен. Це приклади відкритого простору тобто екстер'єри. Сюди також відносять і інтер'єри громадських, промислових споруд, організація виставок музейних експозицій, театральних вистав, реклами і інформації. Приклади: заповідник «Софіївка» в Умані, садово-парковий комплекс в Петергофі. Але це приклади за розміром великих композицій. Прикладом глибино-просторової композиції можуть бути також і невеликі композиції (набір посуду). Незалежно від виду композиції для створення її по закону гармонії (закон рівноваги, єдності і супідрядності) необхідно застосовувати закон гармонії (ритм, контраст, нюанс, тотожність пропорції, масштаб) і використовувати зображувальні засоби (форма, колір, фактура, освітлення). На відмінну від фронтальної композиції, де художник робить попередні ескізи, для глибино-просторової композиції розробляється макет в масштабі, тобто у відповідності до натуральної величини.

Фронтальна композиція

До фронтальних відносять всі площинні композиції, а також композиції які мають рельєф. Можна назвати твори мистецтва (живопис, графіка). Сьогодні до них відносяться комп'ютерна графіка, голографія. Фронтальна композиція широко використовується в творах декоративно-прикладного мистецтва, де фактура матеріалу надає рельєфність композиції (текстиль-гобелен, скло-вітраж тощо).

Тема 2. «Точка»

Геометричне та графічне визначення поняття точки. Точка як елемент композиції, її емоційної виразності. Точка як візуальний та змістовний акцент композиції

Графічність — позитивна якість композиції творів декоративно-прикладного мистецтва, що своїми елементами і трактуванням нагадують лінії, точки, плями, силуети.

Точка, група точок мають графічне походження. Вони можуть розміщуватись на площині у вигляді лінії, або закривати площину частинами, створюючи при цьому враження м'якості, легкості, прозорості, у геометричному орнаменті служать доповненням у вигляді центрів, кружалець, цвяшків, засипки. Точки заглиблення у карбованому і різьбленому орнаментах створюють фактуру, що контрастує з полірованими поверхнями.

Точка наділена здатністю притягувати або відштовхувати елементи композиції які знаходяться поруч. Якщо спробувати уявити графічно загальні визначення поняття «точка», то їх можна звести до таких:

- точка - результат перетину двох ліній;
- точка - центр кругової композиції;
- Точка - слід зустрічі прямої лінії з площиною чи поверхнею;
- Точка - фокус композиції;
- Точка - епіцентр композиції;
- Точка - пляма довільної форми, малого розміру по відношенню до композиційної площини.

Кожна крапка має специфічні характеристики. Вона може бути симетричною або асиметричною; може виконуватися за допомогою інструменту або від руки.

		1) рівномірно, строго обмежена; закінчена, лаконічна;
		2) регулярно обмежена; упорядкована, урівноважена, ритмічна;
		3) нерегулярно обмежена; неурівноважена;
		4) розпливчаста (спалах, загасання); невизначений, перехідний стан;
		5)
		6 б) подвійна (потрійна і т.д.);
		7)

РЕПОЗИТОРІЙ ЧДТУ

Тема 3. «Лінія»

Геометричне та графічне визначення лінії. Лінія як абрис форми. Лінія – місце перетину площин та об'ємів. Напрямок та характеристика ліній у формальній композиції. Фактура та насиченість ліній. Маса лінії емоційно-виразні властивості ліній. Лінії, що сходяться і розходяться. Заповнені і пусті простори

Лінія є основним виразником графічності. Вона може бути нанесена пензлем (розпис на папері, дереві, порцеляні, каменю), штихелем (гравіювання на металі), стібками вишивки тощо.

За своїм характером лінії можуть бути суцільними, із розривами, прямі, ламані, хвилясті, спіральні. Звідси прямизна і кривизна, різкість і плавність, кутастість і ламаність, хвилястість є відповідним означенням якісної композиційної виразності предметів, зображень знаків, мотивів орнаменту, переданим за допомогою ліній.

У композиції лінії виражають не тільки узагальненні відчуття якості предметів, а й відчуття руху, емоційний вплив, стан спокою або напруженості, статичну рівновагу або динаміку, плавність, текучість, спрямованість. Контурна лінія може фіксувати умовну форму предмету, знака, орнаменту.

Лініям також властиве вираження образу. Замкнута лінія, що окреслює силует плями залежить від сприйняття цієї форми. Лінії, які будуються на округлих кривих найближче до образу кола, еліпса та інших подібних форм. Ламані, кутоподібні лінії нагадують трикутник. В лініях завжди закладено більше руху ніж в плямі, оскільки в плямі завжди є певна вага силуету.

Лінія — найбільш простий і універсальний графічний елемент, який є графічним засобом розв'язання композиційних завдань. Вона може бути різною за товщиною, довжиною, структурою, насиченістю, напрямком,

може бути переривчастою, складатися з точок, штрихів, літер, виражати різні емоційно-естетичні властивості просторових ліній.

В узагальненому формалізованому вигляді лінію можна характеризувати як:

- межу форми, простору, силуету, контуру;
- слід точки, що перебуває у стані руху;
- геометричне місце перетину двох площин;
- ряд близько розміщених точок;

Використовуючи лінію, як структурний елемент композиції, приймають за аксіому, що: вертикальна лінія викликає відчуття активного руху вгору; горизонтальна лінія складає враження слабкого пасивного руху зліва направо (внаслідок звички читати текст); похила лінія справляє неоднозначне враження, а залежить від кута нахилу і виступає як «спадаюча» або «висхідна». Поєднання вертикальних, горизонтальних та похилих ліній дає широкий спектр можливостей щодо отримання різноманітних за емоційною виразністю композиційних структур.

Лінія як явище на площині

Всі види ліній підрозділяються на дві групи: прямі та криві.

При створенні з них різноманітних асоціацій грають роль:

- характер лінії (кривизна, товщина, звуження, утовщення, перерваність тощо);
- положення лінії на площині;
- жорсткість (плавність) лінії;
- інтервали між лініями.

Прямі лінії:

- 1) рух уверх-униз; враження підйому, падіння, підвішення;
- 2) рух вправо-вліво; враження протяжності;

3) тенденція руху вгору-вправо, враження підйому, зросту;

4) тенденція руху вниз-вправо; враження спаду, убунання.

Криві лінії:

5) враження падіння, провисання;

6) враження підйому, напруженості;

7) сполучення підйому і падіння.

Тема 4. «Форма. Пляма»

Фізичне та емоційне сприйняття форми, плями. Незмінні конфігурації круга (кола), квадрата, рівнобічного трикутника. Довільні форми, плями. Положення форми, плями у просторі. Маса форми, плями

На відміну від лінії і точки пляма є площинним елементом. Буває ахроматичною і хроматичною, а за характером форми – довільної конфігурації чітко визначеної геометричної форми.

Форма є одним з головних зображальних засобів створення художнього образу. Як вважав Клее, її народження відбувається з точки, яка при русі дає лінію. Зміщення лінії будує площину. Точка, лінія, пляма – це елементи організації площинної композиції. Існує фізичне сприйняття форми.

Величезна пляма на стіні викликає у нас дискомфорт.

Квадрат

Квадрат. Закінчена, мінна форма, яка висловлює ствердуючі образи. При певних умовах (темні по тону кольори) – тяжка, в якій відсутні політ, рух.

Трикутник

Активна форма, яка розвивається на площині і в просторі, несе в собі потенційні можливості руху. Може визивати агресивні образи. В положенні вершиною догори стійка. В цій формі явно виражена боротьба протилежностей, що в свою чергу необхідно для створення дуже конкретних образів.

Коло

В цій формі більш ніж в якій не будь проявлена ідея природи, Землі, світо творення. Тому такі поняття як «добро», «життя», «щастя» більшою мірою асоціюються у людині є формою кола і його похідним.

Форма амеби

Її текучість передає нестійкість, плавність. Романтизм, меланхолія, песимізм – ось їх діапазон.

Серед геометричних елементів круг, рівнобічний трикутник та квадрат залишаються незмінними, решта можуть мати різноманітну конфігурацію (ромб, трапеція, еліпс).

Найважливішою якісною характеристикою плоскої фігури є її орієнтація в просторі. Про предмет, розміщений у «пустоті», неможливо говорити, що він знаходиться у правильному чи перевернутому положенні, оскільки відсутні інші предмети, у порівнянні з якими можна зробити висновки щодо орієнтації даного предмету. Одна і та ж геометрична форма в залежності від орієнтації може викликати в глядача різні асоціації.

Наприклад, рівнобічні трикутники поставлені на умовну лінію один – вершиною, інший основою, викликано прямо протилежні асоціації, угруповання з кола і прямої лінії може виглядати досить статичним і досить неврівноваженим, рухомим.

Тема 5. «Засоби гармонізації художньої форми.

Симетрія Асиметрія»

Основні види симетрії: дзеркальна, осьова, гвинтова, трансляційна, кольорова. Принципи організації форми асиметричних композицій.

Особливості асиметрії площини. Прояв асиметрії в симетричних формах

Симетрія — композиційний прийом, де є чіткий порядок у розташуванні. Поєднанні елементів, частин відповідної тектонічної структури творів мистецтва. Принцип симетрії зустрічається в природі (кристали, листочки, квіти, метелики, птахи, тіло людини тощо). Симетрія вносить у мистецькі твори закінченість, цілісність, асоціюється з вольовою організацією форми і декору.

Відомі три типи симетрії. Найпоширеніше дзеркальна симетрія. Фігури або зображення розміщені в одній площині, діляться лінією на однакові частини, аналогічно зображенню, в дзеркалі. Цим типом симетрії наділені більшість об'єктів рослинного і тваринного світу. В орнаментах, декоративних зображеннях застосовується різновиди дзеркальної симетрії: дві стрічкові структури, три сітчасті, п'ять розеткових. Другий тип симетрії — трансляція або перенесення відрізняється простотою. Симетричні фігури, котрі суміщаються на площині одна з одною, можуть переноситися вздовж однієї або двох осей утворюючи велику кількість орнаментальних структур. Третій тип – обертова симетрія — застосовується для об'ємних тіл обертання. Симетрична фігура переміщується рівномірно щодо осей, перпендикулярно до основи, крутиться навколо неї, залишаючись у межах кривої. Симетрію такого типу називають циклічно-обертовою (квіти ірису, шишки, морські зірки) але найбільше її серед продукованих виробів людиною (посуд інші вироби). Математично точна симетрія зустрічається і в природі і в творах мистецтва. В творах з дзеркальною симетрією є чітко виражений центр (крім стрічкової і сітчастої відкритої структури).

Асиметрія — відсутність симетрії. Асиметрія відбиває не впорядкованість, незавершеність. За своєю суттю вона індивідуальна, тоді як симетрія ґрунтується на певній типологічній спільноті. Побудову асиметричної форми можна зрозуміти лише сприйнявши структуру цілком, а симетричну — можна за фрагментом рапорту.

РЕПОЗИТОРІЙ ЧДТУ

Тема 6. «Засоби гармонізації художньої форми. Рівновага. Статика.

Динаміка»

Гармонійна цілісність і супідрядність. Композиційний центр. Статичні та динамічні композиції. Загальні прояви статичності. Однобока направленість форми. Міра динамічності

Рівновага — це такий композиційний прийом, в якому всі елементи частини узгоджені між собою. Рівновага залежить від розташування основних мас щодо центру композиції. Її в композиції досягають за допомогою тону, кольору, форми, пластики, що викликає почуття врівноваженості. Людське око відпочиває при спогляданні такої композиції. Неврівноваженість окремих частин навпаки викликає відчуття хаотичності, напруги. Рівновага наявна в рослинному та тваринному світі. Погляньмо на квітку орхідеї, на тварин, птахів, вигляд яких демонструє цілісність та рівновагу. Аналізуючи твори художників помічаємо, що захоплюють вони в першу чергу образним розкриттям теми, сюжетом, колоритом, і тільки потім помічаємо як все врівноважено в картині і не виходить за раму. Як у картині Петрова-Водкіна «Купання червоного коня». Рівновага по різному проявляється в симетричних і асиметричних композиціях.

Гармонія твору є зв'язок частини в єдине ціле. Тому коли ставиться задача організації гармонійної композиції з певної кількості елементів необхідно, щоб вона була цілісною по формі, кольору, фактурі. Композиційний центр є виразником художнього образу і несе змістове навантаження. Існують також і принципи композиційної побудови коли центром є «пауза».

Як правило центр знаходиться в активній частині картини. Зміщення відносно геометричного центру надає картині більшу виразність, напруженість в розкритті художнього образу і теми. *Центр картини* — глибина, простір, а край площини картини утворюють обрамлення, поле.

Центр несе в основному змістове навантаження, діє на глядача психологічно, заставляє співпереживати. Характер композиційної структури та організації твору декоративно-прикладного мистецтва, зокрема текстилю та одягу, відрізняються від способів композиційного вирішення станкового живопису. Переважає умовно-пластична форма, узагальнення життєвого матеріалу. Мета класичної композиції – пошук гармонії.

Статика — стан спокою, рівноваги форми. У статичних предметах наявний центр, вісь. Ідею статичності виражають такі категорії, як нюанс форми, тону, кольору, силуету, дзеркальна та центральна симетрія, простий розмірений ритм. З ідеєю статичності асоціюється образ холоду, спокою, сну, безвітря, космосу.

Порівняємо фігури куба і піраміди. Куб стала форма, а піраміда створює враження руху знизу — догори. Вертикальна лінія – стабільність, стрункість, статичність. Горизонтальна – спокій, врівноваженість. Нахилена лінія створює враження поступового руху. Умовний силует – узагальнене зображення фігури людини, що нагадує тінь, може бути виражене графічно при допомозі ліній або плям.

Динаміка — це зорове сприйняття руху, стрімкості. Динамічна форма властива як нерухомим предметам так і рухомим. Динаміка в мистецтві пов'язана з відчуттям руху, нерівноваженості. Динаміку більш повно виражає складний ритм або поєднання кількох ритмічних форм. Динаміку на площині можна виразити за допомогою ліній різної товщини, різних напрямків руху: спіралевидних, діагональних, руху вгору або вниз. Динамічність ліній у їх кривизні, товщині, у відповідному напрямку руху. Лінія із змінним радіусом кривизни характеризує динамічність, напругу, активний рух. Особливо гостро виражають ідею динаміки лінії з гострими кутами.

Тема 7. «Композиційні закони. Пропорційність. Масштаб»

Арифметичні (модульні), геометричні та гармонійні пропорції, «золотий переріз».

Ряд Фібоначчі. Модуль Ле Корбюзьє. Масштаб людини. Гіпертрофований масштаб. Мініатюрний масштаб. Монументальний масштаб. Прийоми масштабної гармонізації

Пропорції — співрозмірність елементів форми, а також система відношень частин і цілого, які надають конкретній формі гармонійну довершеність. Співвідношення геометричної структури площинної форми є основою для порівняння між собою. Мовиться про відношення числових значень, параметрів, що визначають форму: для прямокутника — розмірів сторін, для круга і еліпса — діаметрів, для трикутника — висоти до основи, для складних форм — значення двох основних просторових вимірів. З багатьох джерел відомо, що гармонійно-співрозмірні відношення знаходяться в інтервалі, від 1:1 до 1:2 і системі квадратів, в які замкнені квадрати зі сторонами золотого перерізу: 1:2, 1:3, 1:5. Пропорція, як вважав Ле Корбюзьє, — це ряд відношень. В пластичних видах мистецтва пропорції є для визначення співрозмірності різних форм і елементів, відношення по ширині, висоті і глибині, гармонійності всіх частин форми з точки зору цілого.

Велике значення мають розміри художніх творів, тобто формат. Формат — це лінійні розміри художнього твору, картини. Вибір розміру залежить від творчого задуму художника. Оптимальне сприйняття нормальної зони картини має площу близько 1 м.

Картини, що мають площу більше 1 м і тяжіють до великих габаритів відносять до аномальних зон зорового сприйняття: цілісне сприйняття відбувається не відразу, а поступово в результаті знайомства з картиною. Питання формату картини крім теоретичного має і практичне значення — вибір оптимальних пропорцій. На основі вивчення різних форм

найвідоміших творів мистецтва ще з часів Піфагора був виведений принцип золотого перерізу. Для прямокутних форм: розмір меншої сторони прямокутника складає 0,62 від розміру більшої сторони. Таке відношення сторін характерне для більшості творів світового мистецтва. Але якщо говорити про живопис, то формат картин рідко наближується до золотого перерізу. До сих пір це залишається без пояснень.

Існують такі основні пропорції:

1. арифметична
2. геометрична
3. гармонійна
4. золотий переріз

Прикладом золотого перерізу можуть бути одинадцять дерев'яних дошок зі склепу давньоєгипетського зодчого Хеси-Ра, скульптура Поліклета «Доріфор». Досягнення минулого століття — «модульор» Ле Карбюзьє, створений для використання площинних композиціях, це мірило яке будується на поєднанні математики і людського масштабу і складається з двох рядів числових величин червоного і синього рядів.

Масштаб

Людина є мірило всіх речей ці слова на мармурі Дельфійського храму чітко формулюють ідею масштабу. Все що робить людина вона робить для себе і по собі. Гармонійна композиція досягається співрозмірністю твору і людини.

Масштаб досягається грамотним використання систем пропорціонування. Членування форми роблять її більш інтимною і менш значимою, тим самим можна досягнути певного масштабу. І навпаки, збільшуючи її по відношенню до дрібних елементів можна створити більш монументальну по сприйняттю форму, надати їй більшого значення. Наприклад масштаб споруди визначається трьома моментами: відношенням всієї споруди до зросту людини, відношенням до простору, яке оточує

споруду і нарешті, відношенням абсолютних розмірів всієї споруди до звичних оптимальних розмірів всіх елементів. Отже композиційний масштаб – це відповідність розмірів зображувальних форм, що характеризується об'єктивним відношенням зображувального об'єкта з його частинами.

Масштаби бувають великими (монументальними) і маленькими (камерними).

Залежно від задач твору композиційний масштаб може мати різне значення:

- масштаб людини – відповідає середньому зросту людини до геометричних параметрів форми зображувального об'єкта;
- гіпертрофований масштаб – не відповідність відношень (зменшений або дуже збільшений);
- монументальний і мініатюрний масштаби.

Прекрасним прикладом масштабу є фреска Рафаеля «Афінська школа» в якій зображено більш ніж 50 фігур, знайденні пропорції, ритм і дивна співмасштабність людей і архітектури.

Будь-яка композиція створюється за допомогою певних засобів та прийомів. Усі вони відіграють важливу роль у розробці конструктивних ідей та посиленні пластичної і емоційної виразності композиції виробу.

До системи композиційних закономірностей відносять:

- загально-художні композиційні закони;
- композиційні закони;
- семантичні засоби

Вони діють в багатьох видах мистецтва, тому називаються головними а саме:

- традиції;
- цілісності;
- тектоніки

Закон традиції:

Композиція творів мистецтва тісно пов'язана з художньою спадщиною, генетичним видом художньої традиції.

Різновиди структури художньої системи:

- канонічна;
- традиційна;
- новаторська

Канонічна культура. Проіснувала чотири, п'ять тисячоліть – від заснування східних рабовласницьких держав до середньовічної Європи. На території України найдавніші та найвідоміші культури: трипільська, скіфська, антична, ранньослов'янська, древньоруська та інші.

Народна творчість. Ймовірно виникла в ранньому середньовіччі, ґрунтується на художній традиції, яка на відміну від канону мінлива, динамічна і розгорнута в часі, передається також у просторі. З покоління в покоління повторюючи відповідні художні моделі народні майстри вдосконалювали їхню форму (конструкцією), збагачували декор. У народному мистецтві закон традиції діє як головна рушійна сила. Внаслідок розпаду цехового ремесла у XVIII-XIX ст. професійні майстри, художники переорієнтувалися з традиційної на новаторську художню структуру.

З цього часу новизна у творах професійного мистецтва стала найважливішою якістю композиції. Однак новаторські пошуки, заперечення традиційної форми, декору неможливо здійснити без традиції і професійної майстерності.

Таким чином закон *традиції* — це єдність і боротьба нормативно-технологічних та варіативно-новаторських спрямувань у структурі твору.

Закон традиції діє не лише в порівнянні окремих етнічних культур, художніх шкіл, груп, творів, тощо, а й в одній структурі однієї композиції.

Так, порівнюючи форму і декор кераміки, відзначають, що форма порівняно інваріативна і стала, а в окремих випадках — канонічна щодо поліваріативності та новизни декору.

Закон традиції дає вихід на етнічну та світову пам'ять, масиви художньої інформації, «до запитання» тільки частково вливаються в сучасний художній процес.

Закон цілісності

Матеріалістична діалектика розглядає цілісність як повну завершеність, внутрішню єдність об'єктів, а також його якісну своєрідність зумовлену специфічними закономірностями функціонування та розвитку. Цілісність у діалектичній єдності частин. Цілісність в мистецтві впливає із суті композиції, її головної ознаки.

Цілісність — властивість і якісний показник художнього твору, що синтезує елементи частини в єдине неподільне ціле. Основні риси цілісності — неподільність, підлеглість і групування елементів, частин композиційної структури твору.

Цілісність надструктур:

- середовище, житло, інтер'єр;
- побутовий посуд, начиння;
- костюм та інше;

Цілісність структур:

- єдність утилітарного і декоративного;
- форми і декору;

Цілісність підструктур:

- елементи і частини форми;
- елементи і частини орнаменту
- колорит, тональність, тощо.

Закон тектоніки

Художнє осмислення функціональної і матеріально-конструктивної структури є засобом створення естетично вираженої форми твору. Закон діє у народній і професійній творчості, в народній — він закладений у традицією, тоді як художники користуються ним свідомо, вибірково застосовуючи той чи інший матеріал, техніку, конструкцію.

Тектоніка — гармонійна взаємозамінність формотворення — виражається загальною формулою: функція-матеріал, структура-конструкція-форма.

Формотворчість починається із з'ясування твору, визначення матеріалу. Тип художньої структури, конструктивне розв'язання форми. Далі уточнюються пропорції і ритмічний лад твору, елементів, виділяються акценти, композиційний центр тощо. Таким чином відпрацьовану форму можна кваліфікувати як художньо-досконалу-тектонічну.

Серед творів декоративно-прикладного мистецтва виділяють 3 основні об'ємно-просторові тектонічні структури: монолітну, каркасну, оболонкову.

Монолітна: утворена переважно з одного матеріалу, наприклад: дерев'яний посуд, кераміка, камінь.

Каркасна: суцільної і складної конструкції з різноманітних матеріалів.

Оболонкова: використовують тонкі еластичні і цупкі матеріали, тканини, шкіру.

У композиції декоративних творів розрізняють макроструктуру і мікроструктуру.

Тема 8. «Композиційні закони. Контраст. Нюанс»

Загальне вчення про контраст Іттена. Контраст плям і фону.

Контраст та композиційна цілісність. Нюансування форми

В перекладі з французької «**контраст**» (contraste) означає різку протилежність, в спеціальному значенні — протиставлення, взаємне підсилення якостей, особливостей. Контраст в мистецтві, дизайні є важливим засобом виявлення суттєвих особливостей зображення. Мінімальний контраст, який сприймає наше око, називається граничним контрастом.

В мистецтві під контрастом розуміють протиставлення композиційних елементів і художніх образів з діаметрально протилежними якостями відносно один одного. Контраст, яким користується художник у своєму творі, буває сюжетним або формальним.

Формальний контраст може бути тональним або кольоровим. У випадку графічного контрасту має місце протиставлення графічних елементів (ліній, плям), а в другому випадку (кольоровий контраст) – протиставлення різних кольорів. Сюжетний контраст можна поділити на види:

1. тональний або кольоровий контраст, коли світле на темному, темне на світлому;
2. психологічний контраст, наприклад «Тайна вечеря» Леонардо да Вінчі;
3. контраст по величині;
4. світлотіньовий контраст, наприклад «Портрет матері» Рембрандта;
5. контраст рухів, наприклад «Оборона Петрограда» Дейнеки;
6. фактурний контраст, наприклад «Портрет матері» Фешина;

Наведені контрасти потрібно враховувати і використовувати в художній практиці.

Слово «нюанс» (nuanse) в перекладі з французької означає відтінок, ледь помітний перехід (в кольорі, звукові тощо). Нюансі композиції характерні незначними відмінностями за формою, кольором, розмірами елементів.

Тотожність— це однаковість сторін і параметрів порівнюваних форм, котрі характерні числовою рівністю показників. Відмінність (протилежність) — це візуальна і емоційна неподібність порівнювальних форм по яким не будь признакам. Тотожність і відмінність – поняття доповнюючі одне одного.

Висновок перший: контраст, нюанс, тотожність — взаємодоповнюючі засоби, які дають художнику можливість створювати хвилюючі художні образи.

Висновок другий: контраст, нюанс, тотожність – композиційні засоби, які допомагають організувати врівноважену субпідрядну, тобто гармонійну композицію.

Висновок третій: контраст, нюанс, тотожність – взаємодоповнюючі засоби, які не можуть існувати одне без одного. Гармонія – це поєднання протилежностей, їх рівновага.

Тема 9.«Засоби гармонізації художньої форми. Колір і форма.

Фактура. Текстура. Пластика»

Колір як засіб композиції. Взаємозв'язок об'ємно-просторової структури. Колір, фактури, текстури та їх характеристики. Пластика

Колір (забарвлення) в дизайні відіграє надзвичайно важливу роль. Розрізняють кольори ахроматичні (безбарвні) і хроматичні (мають відповідне забарвлення). Здатність поверхні предмета відбивати або поглинати частину падаючих на нього променів втілюється у понятті світлості.

Світлість— це тональна відміна даного кольору порівняно з білим або чорним. Білий, середньо сірий і чорний утворюють найменший трьох тоновий ахроматичний ряд б-с-ч. його можна збільшувати до дев'ятитонового, вводячи між білим. Середньо сірим і чорним рівновіддалені тональні ступені. Хроматичні кольори представлені природною шкалою спектру сонячного світла. До них відносять і пурпурні кольори, яких немає в спектрі. Хроматичні кольори різняться між собою характером забарвлення, насиченістю і світлістю.

Хроматичні кольори умовно поділяють на теплі і холодні. До теплих належать червоний, оранжевий, жовтий, жовто-зелений. До холодних відповідно зелений, зелено-блакитний, синій, синьо-фіолетовий. Кольори, що в спектральному колі розміщені навпроти одного: синій-оранжевий, зелений-червоний, фіолетовий-жовтий називається контрастно-допоміжні.

Взагалі колір має три основні характеристики і кольоровий тон, світлість, насиченість.

Кольоровий тон — назва кольору, яка залежить від рівня його насиченості; визначає специфічні властивості одного кольору. Наприклад: червоного, жовтого тощо.

Насиченість — властивість кольору, що характеризує рівень інтенсивності хроматичних кольорів та їхні відмінності рівнозначних за світлістю ахроматичних. Тобто інтенсивність кольору одержують в процесі насичення хроматичних кольорів ахроматичними.

Завдяки змішуванню кольорів одержують кольорові тони зі зниженою насиченістю — пастельні. Пастельність досягається освітленням попередньо з'єднаних основного та допоміжного кольорів. У доборі кольорів важливо врахувати таку їхню властивість, як кольоровий і яскравий контраст.

Кольоровий контраст — це зміна кольору під впливом сусідніх кольорів. Кольоровий контраст проявлений тоді коли у спектрі знаходяться на значній відстані один від одного.

Яскравий контраст — це зміна яскравості або світлості кольору під впливом сусідніх кольорів. Узгодженість кольорів між собою досягається за допомогою нюансу. Плавний перехід з кольору в колір визначає гармонію. Добре поєднується два або три кольори, переважно такі, які в спектральному колі знаходяться близько один від одного. Колір впливає і на емоційний стан людини. Світлі заспокоюють і піднімають настрій, темні навпаки його пригнічують.

Таким чином колір в дизайні, композиції і декоративно-ужитковому мистецтві може виконувати комунікаційну(поділ, акцентування, об'єднання та інша організація візуальної інформації), пізнавальну(кольорові символи, знаки) і найважливішу виражальну функції. Остання активно впливає на художню образність творів, викликаючи відповідні емоції і естетичні почуття.

Текстура (з лат. – виконання) — спосіб подачі. Формування поверхні твору. Загалом її поділяють на природну і технологічну.

До природної належить текстура поверхні, котра не зазнала обробки, наприклад, природна фактура кори дерева, рогу оленя, каменю.

Технологічну дістають в процесі відповідної обробки матеріалів(різання, тесання, шліфування) або виготовлення самих творів (ткання, вишивка).

Пензлі, олівці, мастихіни, яскраві фарби, які художники використовують в своїй роботі, дозволяють отримувати найрізноманітніші фактури, зображення (гладенькі, пористі, тощо). Поєднання технічних прийомів нанесення шару фарб (пастозного або рельєфного, лесіровочно-прозорого, прозорого) дозволяє отримувати різні відчуття при найближчому розгляді твору. По своєму виду розрізняють фактури блискучі або матові. Гладенькі фактури передають відчуття зникнення маси форми. У дизайні та творах декоративно-прикладного мистецтва використовуються одна, дві або більше фактур. На шорсткій поверхні подільської димленої кераміки добре читаються лискучі візерунки, нанесенні технікою «гладження» (контрас фактур).

Рельєфи — композиції, які виступають з площини, також відносять до фронтальних, бо сприймаються глядачем без бічного огляду. Рельєфи Мікеланджело, карбовані роботи грузинських майстрів, дошки для печива, керамічні зразки на соборах в Ярославлі. Також фронтальна композиція в рамі може стати елементом глибино-просторової композиції у вирішенні, як інтер'єра так і екстер'єра. Своєю формою, пластикою, кольором, фактурою, побудовою вона може не тільки органічно ввійти в композиційну структуру, але й стати її композиційним центром. Художники, аналізуючи твори світового мистецтва, опанували закони гармонії. Детальний аналіз побудови твору де Веласкеса «Здача Бреди», інших творів мистецтва.

Тема 10. «Засоби гармонізації художньої форми.

Метр. Ритм. Рапорт»

Метричний повтор. Ритм. Прості та складні метричні ряди. Повтори площинних і об'ємних елементів.

Рапортні композиції: статичні, динамічні

Монотонне повторення якого-небудь елемента з однаковим інтервалом називається метричним або ритмом. Наочний приклад проявлення метра-шахова дошка, зошит в клітинку. В мистецтві використовують і складні повтори, коли повторюється один або декілька елементів одночасно з однаковим або різним інтервалами (паузами). Метричні повтори, якщо проводиш аналогію з музикою є простим ритмом.

Ритм в житті і в мистецтві передбачає рух. Прояви ритму: биття серця, зміна пір року, припливи і відливи. В живописі зорове сприйняття ритму асоціативне в живописні твори по своїй природі статичні, але ми відчуваємо в них прояви ритму: нерухливе-рухається, мовчазне-говорить.

Ритм —це впорядковане чергування однакових або закономірно змінних частин певної форми при їх чіткій супідрядності. Антиподом ритму є аритмічність — невпорядковане чергування змінних частин хаотичного характеру. Для того щоб ритм сприймався, потрібно число повторів мати не менше трьох. Ритм складається з акцентів і інтервалів, які чергуються між собою створюючи ритмічний ряд. Прикладом може бути орнаментика, в якій ми бачимо чергування симетричних форм через зменшення або збільшення інтервалів.

Прикладом симетричності є дошка, на якій вирізався рельєф або ж набивались цвяхи для виготовлення вибійки. Така дошка і була метром: її друкували один раз, знов наносили фарбу і повторювали малюнок поруч, нижче тощо. Рисунок задумували таким чином, щоб не було видно з'єднань. Зараз інші технології друку на тканині, але створюючи композиції в основі,

яких лежить метр, необхідно продумувати пластичні зв'язки одного метра з наступним. такі композиції називаються рапортними. В основному, вони використовуються для створення малюнку на тканині. Розрізняють три види таких композицій: сітчастий, смуго подібний і в клітинку. Для метричних композицій характерна статика — стан спокою і рівноваги. На відмінну від метра ритм надає композиції динаміку і породжує рух.

Ритм буває простим, коли змінюється закономірність (форма, колір, відстань між елементами) і складним, коли зміни відбуваються по декількох параметрах. Ритм допомагає організувати композицію з допомогою засобів: точки, лінії, плями і їх поєднань. Музика взагалі не може існувати без ритму, а в архітектурі, кіно, театрі, літературі ритм використовується як для створення творів незалежно від часу місця і художнього образу.

Метро-ритмічні закономірності особливо чітко помітні в об'ємних формах, що є результатом руху не крапки, а прямих чи кривих ліній. Найпростіший метричний ряд (A+A+A) виражає спокій, рівновагу. Тому він властивий, насамперед, статичній композиції. Приклади метричного ряду — повторення таких однорідних елементів, як клавіші друкарської машинки, кнопки керування телевізором, гудзики в застібці костюма.

На закономірностях метричних рядів ґрунтується також «картата структура» шаф чи «чарункувата структура» простору автобусів і вагонів, що складається з рядів місць для пасажирів, структура тканин і трикотажних полотен.

Складний ритм становить систему елементів, поєднаних пропорційною залежністю наростання чи убунання: $A + (A+B) + (A+B+C) + (A+B+C+0)$ і т.д.

Ритм виражає динаміку, внутрішню напруженість руху елементів. Прикладом динамічного, спадаючого ритму служить крива, побудована за законом геометричної прогресії. Динамічний ритм постійно зустрічається в природі. Спіралеподібна структура, властива галактиці — наслідок

обертання зірок; спіралеподібному ритму наслідує траєкторія руху комах, будова головки соняшника, соснової шишки.

Метр і ритм можуть взаємно поєднуватися. У формах предметів, що рухаються, виявляється єдиний "текучий" ритм, що не має фіксованих точок переходу. Метро-ритмічні ряди знаходяться в єдності з пропорційним ладом предмета, тому що взаємозв'язок акцентів та інтервалів здійснюється за допомогою визначених пропорційних систем.

РЕПОЗИТОРІЙ ЧДМУ

Лабораторні заняття

ЗАВДАННЯ

Завдання №1. Створити визначену композиційну імпровізацію на площині за допомогою графічних виражальних засобів.

Формат: А5.

Матеріали: рапідограф, чорна ручка, маркер.

- впорядкованість;
- виявлений акцент (домінант);
- зруйнованість;
- невпорядкованість з елементами занепокоєння.

Завдання №2. Створити динамічну композицію з виявленням заданої функції у площині, використовуючи графічні засоби.

Формат: А5.

Матеріали: рапідограф, чорна ручка, маркер.

- розгалужувати;
 - розірвати;
 - обертати;
 - зв'язувати;
 - давити;
 - штовхати.

Завдання №3. Використовуючи зображувально-графічні засоби, створити низку композицій, пластична ідея яких полягає у визначенні контрасту.

Формат: А5.

Матеріали: рапідограф, чорна ручка, маркер.

- велике-мале;

- довге-коротке;
- чорне-біле;
- множинне-одиначне;
- пряме-криве;
- динамічне-статичне;
- горизонтальне-вертикальне;
- високе-низьке;
- гладеньке-шершаве;
- гостре-тупе;
- прозоре-непрозоре;
- рідке-тверде;

Завдання №4. Ритмічна організація простору площини зображувальними засобами:

- розчленувати прямокутну площину лініями в горизонтальних та вертикальних напрямках, поєднуючи з використанням 1-3 окремих мотивів правильної геометричної форми (●■▲), статичний стан.

- створити урівноважену динамічну композицію, доповнюючи прямолінійні чергування площини, криволінійними.

Формат: А5.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, маркер.

Завдання №5. Організація площини за допомогою метра і ритму.

Послідовність виконання завдання :

1. Розділити лист на дві частини. У першій частині листа закомпонувати шість квадратів розміром 6×6 см. Зобразити в них метричні і ритмічні композиції.

2. На другій половині аркуша з простих геометричних фігур побудувати виразну композицію. Вибрати один з варіантів :

а) на основі взаємного проникнення трьох або більше зустрічних ритмічних рядів;

б) на основі поєднання метричних і ритмічних рядів.

Формат: А3.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, маркер.

Завдання №6. Створити 2 композиції (хроматична та ахроматична гама) на основі тримірності у площині, використовуючи зображувальні та кольоропластичні засоби.

Формат: А4.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, скетч-маркери, гуаш.

Завдання №7. Використовуючи орнаментальні мотиви будь-якого виду чи їх комбінацію, створити сюжетну глибинно-просторову композицію з виявленням кольорового, лінійного, просторового ритмів та контрасту.

Формат: А3.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, скетч-маркери, гуаш.

Завдання № 8. Створити композицію з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший за допомогою точок і ліній із застосуванням вивчених ефектів (відбиття в графіці головних типових положень форми – точка, лінія, площина, рельєф, об'єм, з виходом у простір).

Формат: А3.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, гуаш, акварель.

Завдання №9. Трансформація об'єму побутового предмету прямокутними геометричними тілами.

Створити пластичну форму, що представляє перетворення реального побутового предмету в об'єкт, який складається із прямокутних геометричних тіл.

Методичні рекомендації: об'єкт, який складається із прямокутних геометричних тіл, повинен зберігати риси свого прототипу; виявити структурне членування при збереженні цілісного сприйняття геометрії форми.

Формат: А3.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, пастель, м'які матеріали..

Завдання №10. Створити об'ємно-просторову композицію з визначених фігур в кольорі.

Варіант №1. Утворити композицію з тіл: 2 трикутні призми – пластини, 1 паралелепіпед, 2 куби, 1 півкуля, 1 циліндр - об'єм, 2 півциліндри - пластини, 2 циліндри – пластини.

Варіант №2. Утворити композицію з тіл: 1 півкуля, 1 циліндр - об'єм, 2 циліндри – пластини, 2 куби, 1 трикутна призма, 1 паралелепіпед пластина.

Варіант №3. Утворити композицію з тіл: 2 півкулі, 3 трикутні призми – пластини, 1 трикутна призма - об'єм, 2 рамки, 1 кільце, 1 паралелепіпед, 2 куби.

Варіант №4. Утворити композицію з тіл: 2 трикутні рамки, 4 рамки, 2 трикутні призми, 1 конус, 1 циліндр, 2 паралелепіпеди, 1 куб.

Варіант №5. Утворити композицію з тіл: 3 куби, 2 циліндри, 3 трикутні призми, 2 паралелепіпеди.

Варіант №6. Утворити композицію з тіл: 2 паралелепіпеди, 2 куби, 1 циліндр, 1 півкуля, 3 трикутні призми.

Формат: А2. Запропонувати 3 варіанти вирішення композиції та розмістити їх на форматі.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, скетч-маркери, гуаш, акварель.

Завдання №11. Імітація матеріалів. Зображення матеріалу і фактури (дерево, метал, скло, камінь) в об'ємно-пластичній композиції (врізці) із геометричних тіл (прямокутних, круглих, усічених).

Створити об'ємно-пластичну композицію із геометричних тіл, виконаних із різних матеріалів (дерево, скло, метал, камінь).

Формат: А2. Рисунок скла виконати на основі поєднання бліків та ефектів переломлення металу з ефектами бліків і відображення, дерева з текстурою, каменю з фактурою поверхні і т.д.

Матеріали: рапідограф, чорна ручка, скетч-маркери, гуаш, акварель, олівці, фломастери, олійні фарби тощо.

Завдання №12 Ескізний проєкт. Проєктування найпростішого за формою та функцією предмета.

Задача: виявити залежність і вплив матеріалу і технології на формоутворення об'єктів предметного середовища.

Мета: освоїти формоутворення об'єктів предметного середовища з урахуванням природних та технологічних якостей матеріалу, що відображаються в пластичності, жорсткості, гнучкості, пружності, легкості, прозорості.

Приблизні об'єкти: пенал, місткість для зберігання, прищіпки для одягу, дверна фурнітура, вішалка для краваток, з'єднувальні елементи конструкції тощо.

Вимоги до проєкту: звітна проєктна документація складається із двох частин:

- графічна частина;
- макет.

Графічна частина виконується на аркуші А2. На графічній частині подається:

- креслення;
- перспективне зображення виробу в кольорі;
- масштаб;
- головний надпис;
- виконавець і керівник.

Креслення і схеми виконуються чорною тушшю, олівцем, рапідграфом. Зображення в кольорі повинні передавати об'єм, фактуру, матеріал і виконуватися способом шарової, або розмивної акварельної відмивки.

Із певними застереженнями, за приклад оформлення графічної частини проєкту можуть слугувати роботи виконані під час проходження технологічної практики.

Формат: А2.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, скетч-маркери, гуаш, акварель.

Завдання №13. Кінетика. Створення кінетичної композиції.

Мета: дослідження впливу різних джерел і типів руху на формоутворення виробів; рух як формоутворюючий фактор. Стилiзація руху.

Задача: Створити кінетичну композицію з використанням (вибрати самостійно): запрограмованості або незапрограмованості, випадковості, непередбаченості обертання, коливання, перетікання форми в просторі; обертів; віддзеркалень, руху води, світла, теплових змін середовища (наприклад вітру); ввімкненості глядача в простір об'єкту; ілюзорно-динамічних композицій растрового типу; багат шарових зображень; швидкої зміни картинок; фазового моделювання тощо. При цьому на перший план виходить завдання маніпулювання темпом, ритмом, пластикою руху, його характером, образами, що виникають від взаємодії форми й руху.

Для інформації: рухом вважається всяка зміна в часі світла, кольору, форми, місцеперебування предмету в просторі, В цій вправі важливим є не тип того чи іншого руху, а можливість досягнення із його допомогою естетичних цілей.

До звіту завдання входить:

1. Графічна композиція за темою А2 на жорсткій основі.
2. Робота в матеріалі. Відтворюється творча ідея із графічної композиції.

Розмір композиції і матеріал - будь-який. Розмір все ж обмежується розумними габаритами.

3. Доповідь за темою. Вимоги: 3-4 сторінки А4, шрифт Times New Roman, кегль 14. Інтервал між строчками – 1,5.

Матеріали: рапідграф, чорна ручка, скетч-маркери, гуаш, акварель.

Рекомендована література

1. *Аронов В. Р.* Художник и предметное творчество. Проблемы взаимодействия материальной и художественной культуры XX века / В. Р. Аронов. – М.: Советский художник, 1987. – 232 с.
2. *Голубева О.Л.* Основы композиции. О.Л. Голубева. — М, 2007.
3. *Даниленко В.Я.* Дизайн: Підручник [Текст] / В.Я. Даниленко. — Х.: ХДАДМ, 2003. — 320 с.
4. *Житкова Н.Ю.* Композиція: навчальний посібник / Н. Ю. Житкова, С-Б. Зиміна. – К.: КНУБА, 2013. - 120 с.
5. *Михайленко В.Є., Яковлев М.І.* Основы композиции (геометричні аспекти художнього формотворення): Навч. посібник / В.Є. Михайленко, М.І. Яковлев. – К.: Каравела, 2004. – 304 с.
6. *Медведев В. Ю.* Система формообразующих факторов в композиционном формообразовании произведений дизайна / В. Ю. Медведев // Вестник СПГУТД.– 2001. – № 5.– С. 73 – 78.
7. *Основные термины дизайна: краткий справочник - словарь* / отв. ред. Л. А. Кузьмичев. – М.: ВНИИТЭ, 1988. – 88 с.
8. *Сомов Ю.С.* Композиция в технике / Ю.С. Сомов. – М.: Машиностроение, 1997.
9. *Устин В.Б.* Композиция в дизайне. Методические основы композиционно-художественного формообразования в дизайнерском творчестве: Учеб. пособие: Для студентов вузов. - 2-е изд., уточн. и доп. - М.: АСТ: Астрель, 2007. – 239 с.: ил.
10. *Устин В.Б.* Учебник дизайна. Композиция, методика, практика. - М.: АСТ: Астрель, 2009. – 254 с.: ил.

Додаток

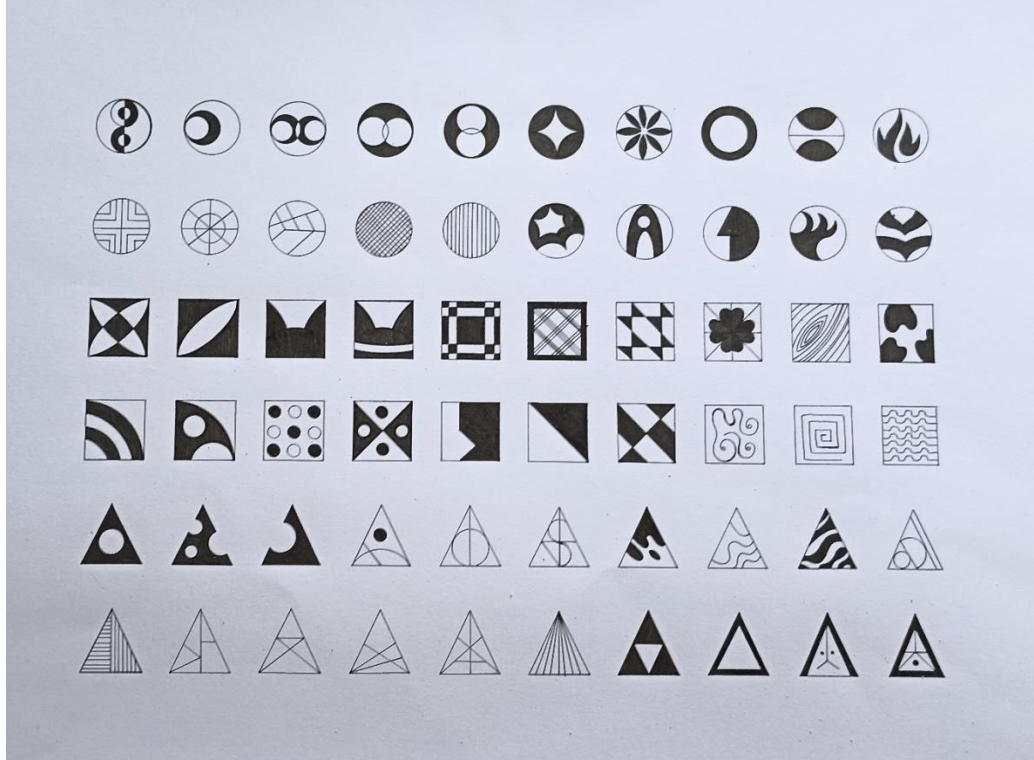

Рис. 1. Приклад виконання композицій в
Автор – Тимошина Ю., 2021р.

Рис. 2. Приклад виконання композицій в
Автор – Рижак К., 2021р.

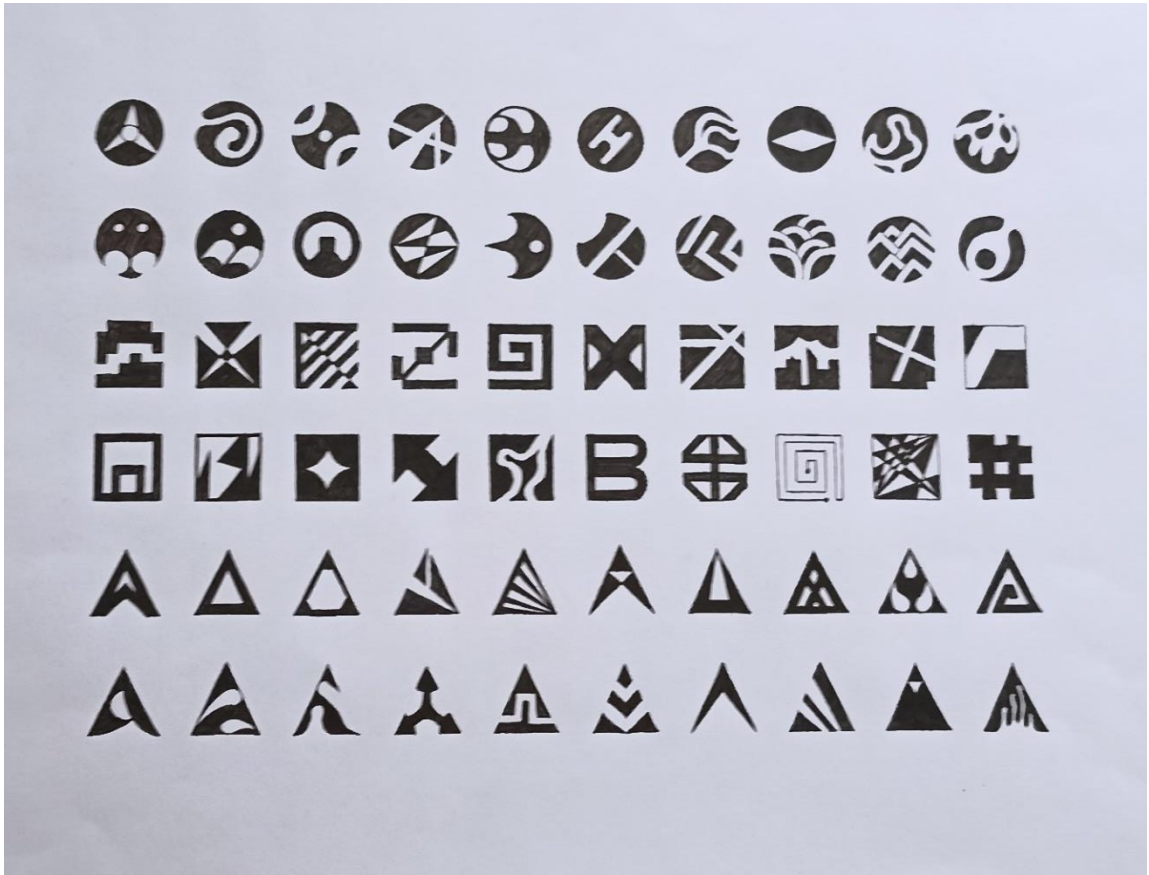

Рис. 3. Приклад виконання композицій в
Автор – Пузько В., 2021р.

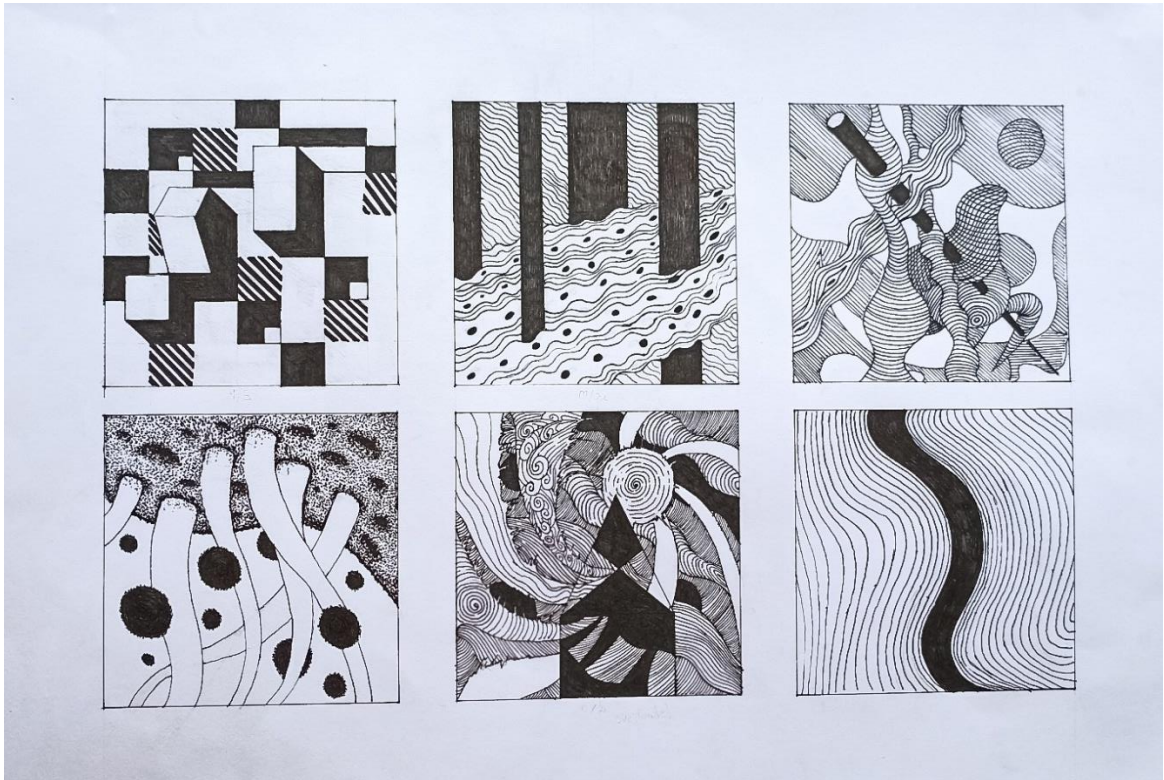

Рис. 4. Приклад виконання завдання на тему: «Контраст».
Автор – Рижак К., 2021р.

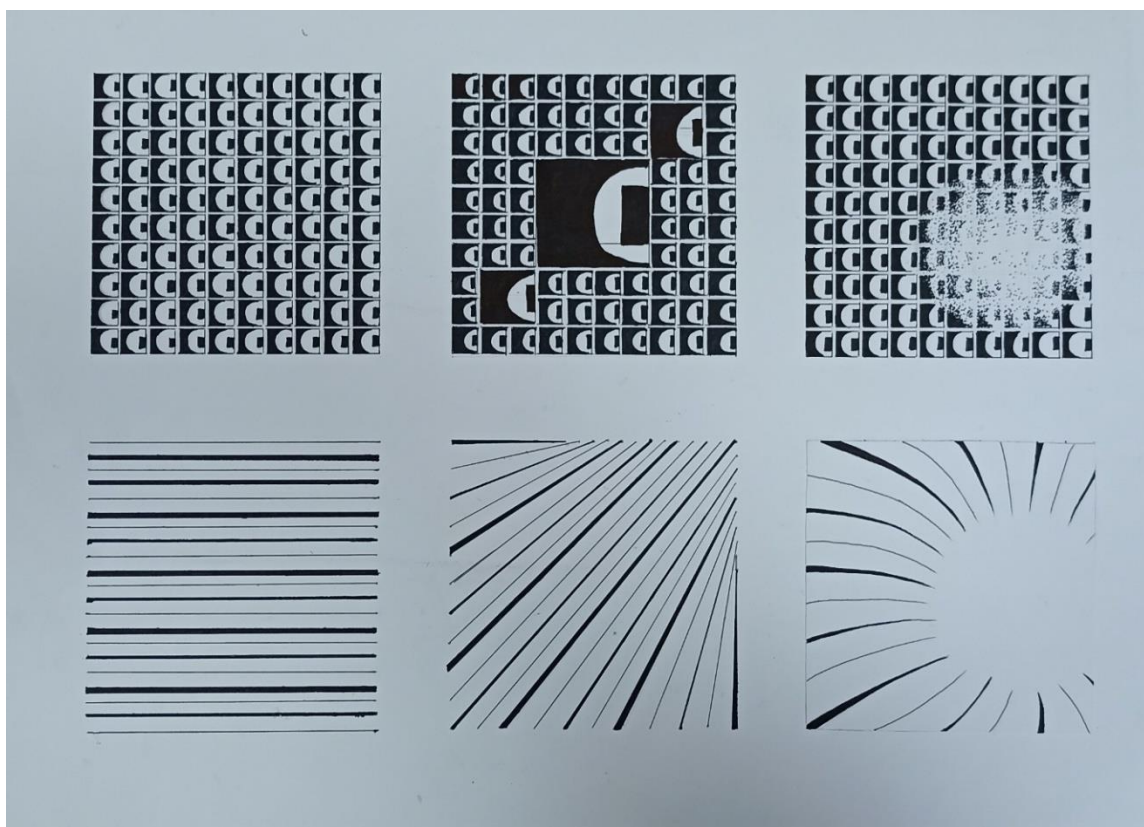

Рис. 5. Приклад виконання завдання на тему: «Точка. Лінія».
Робота студентів кафедри дизайну ЧДТУ, 2007р.

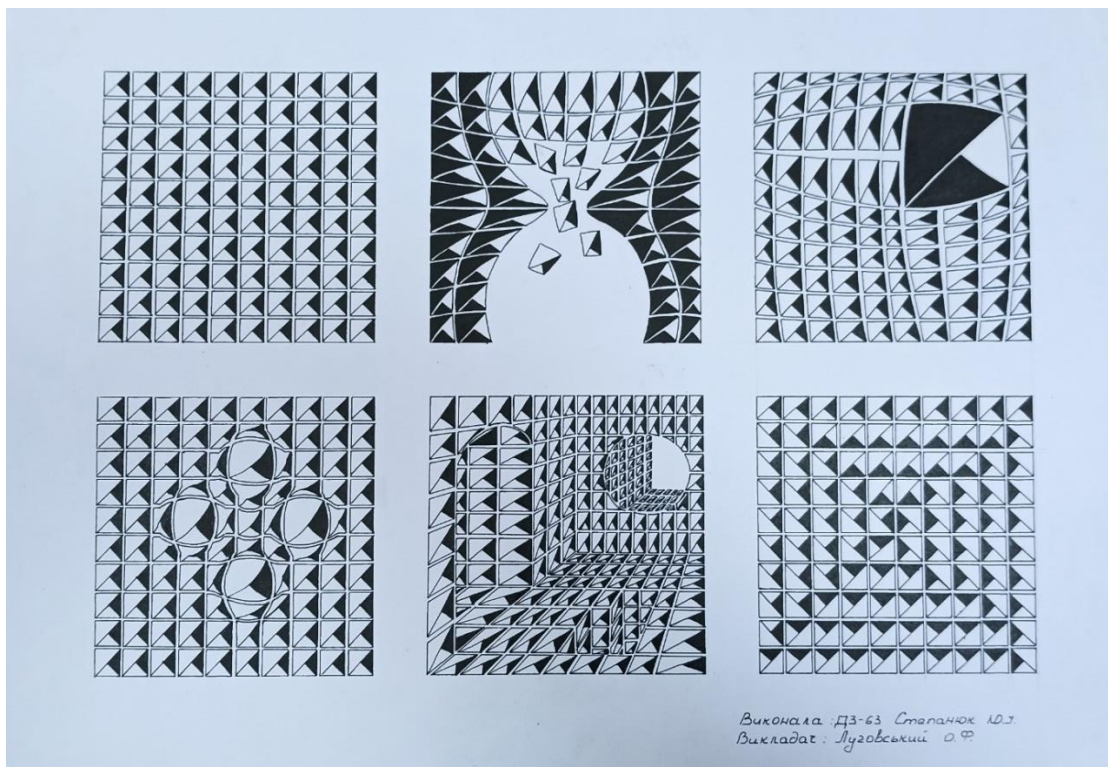

Рис. 6. Приклад виконання завдання на тему: «Точка».
Автор – Степанюк Ю., 2007р.

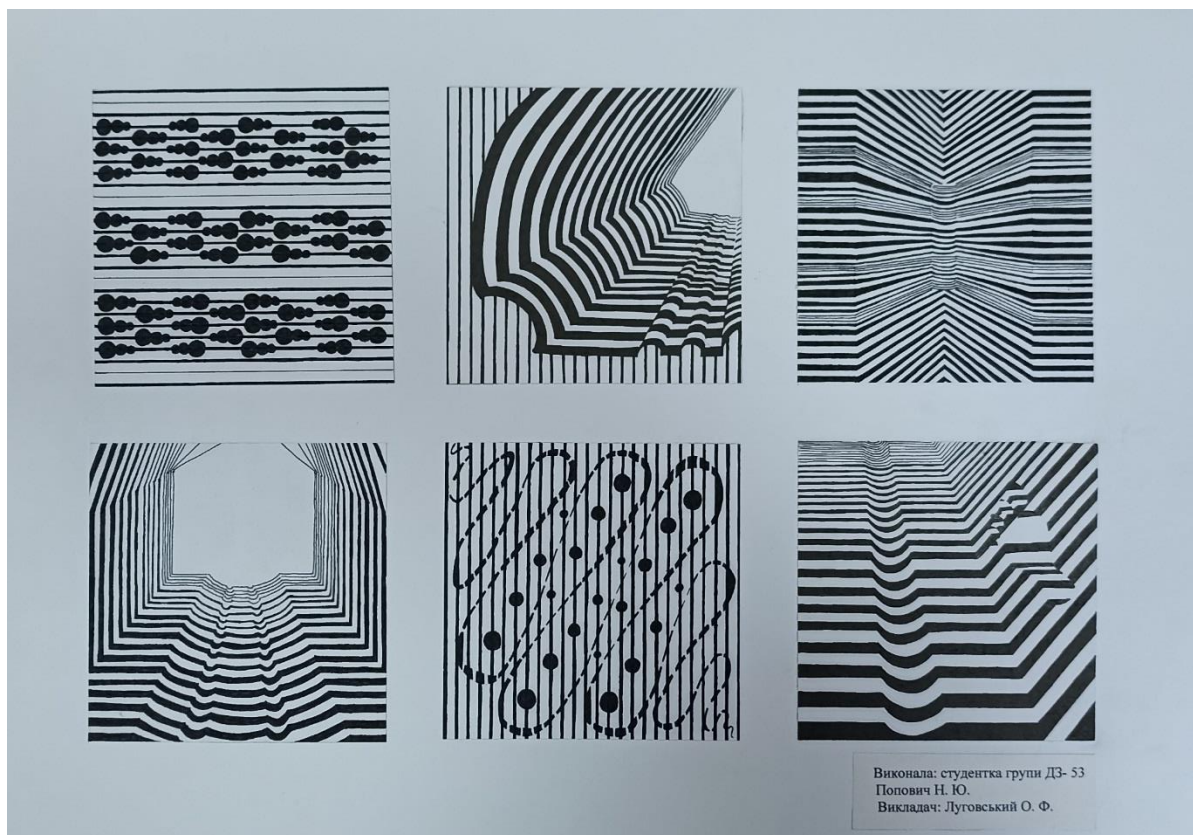

Рис. 7. Приклад виконання
завдання на тему: «Лінія».
Автор – Попович Н., 2006р.

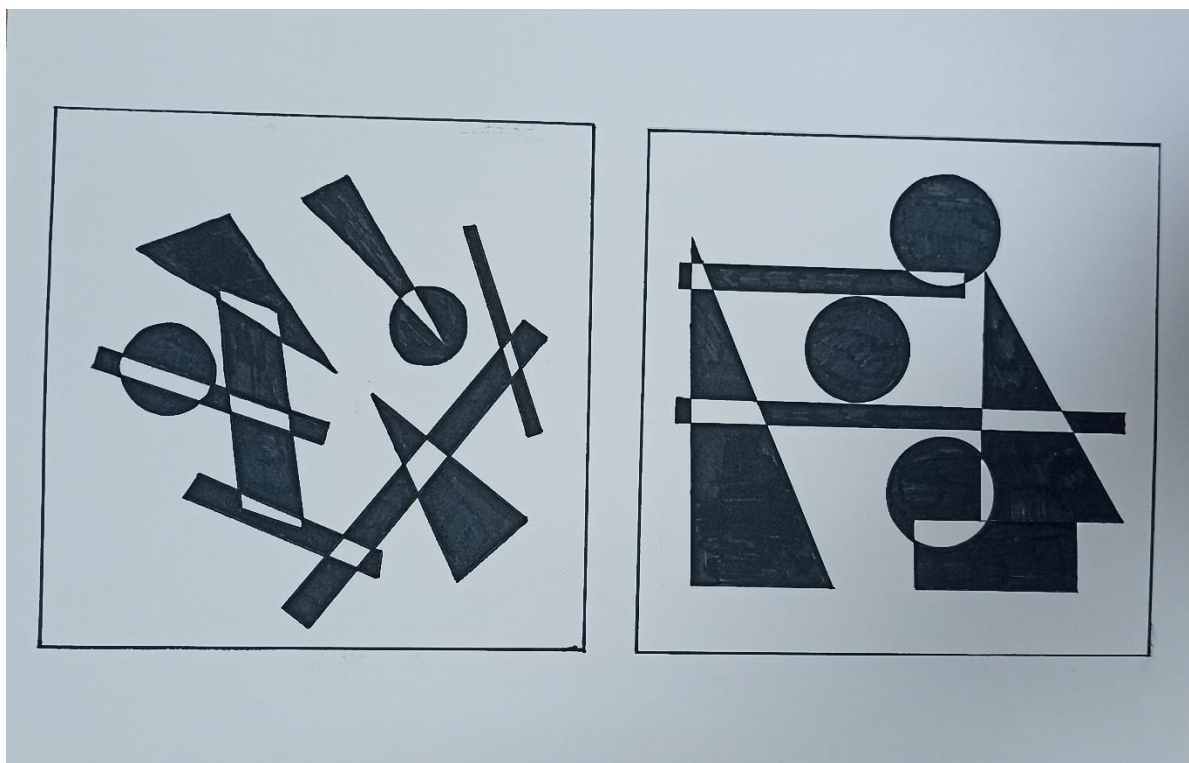

Рис. 8. Приклад виконання завдання на тему: «Динамічне. Статичне». Автор – Бикова І., 2020р.

Рис. 9. Приклад виконання завдання на тему:
«Хроматична та ахроматична гама». Автор – Малов О., 2018р.

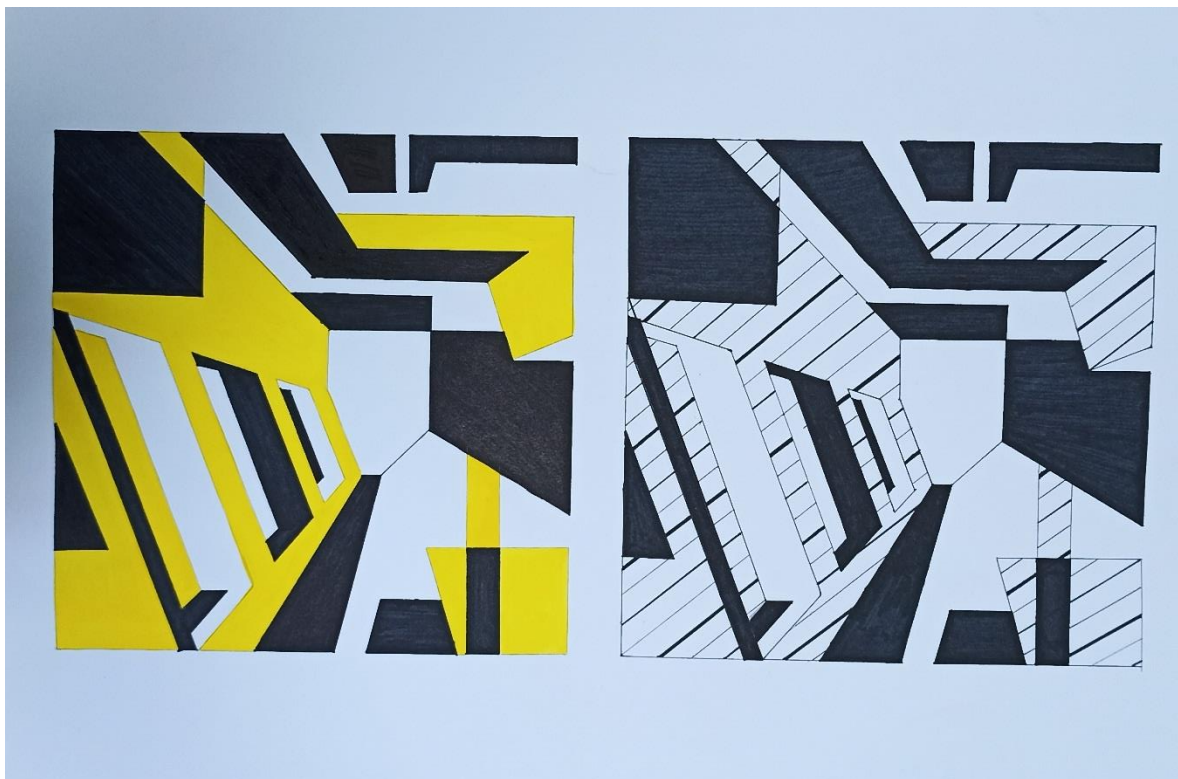

Рис. 10. Приклад виконання завдання на тему:
«Хроматична та ахроматична гама». Автор – Малов О., 2018р.

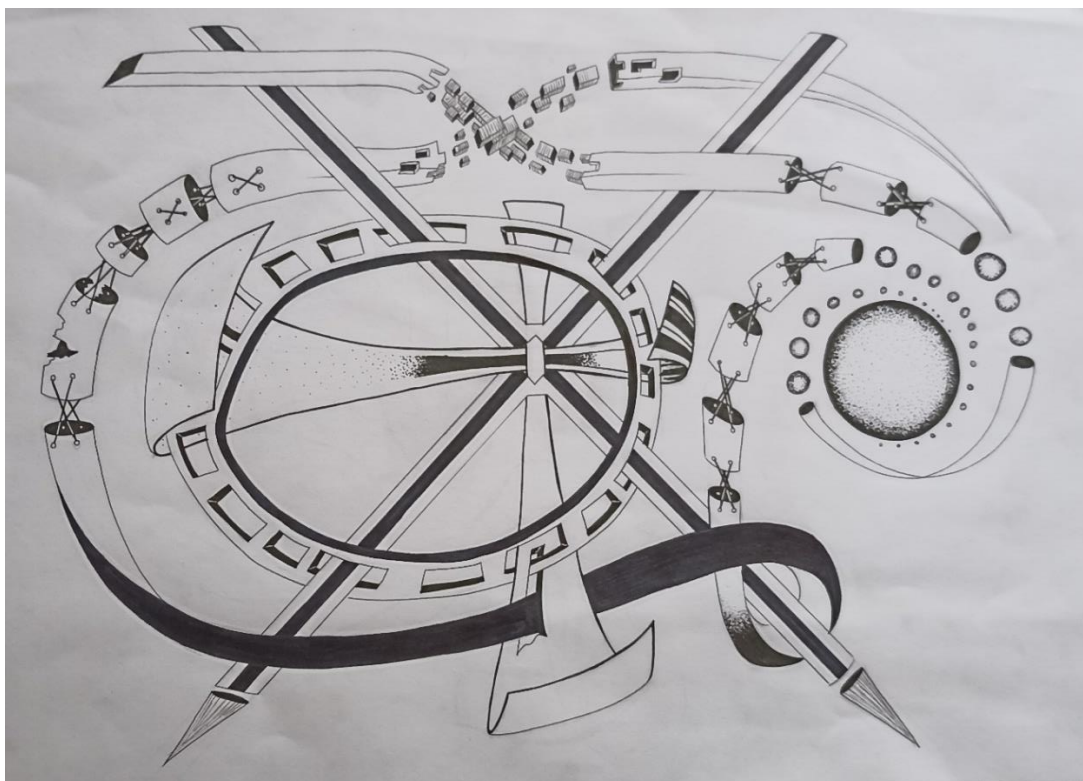

Рис. 11. Приклад виконання завдання на тему: «Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший». Автор – Череватенко А., 2021р.

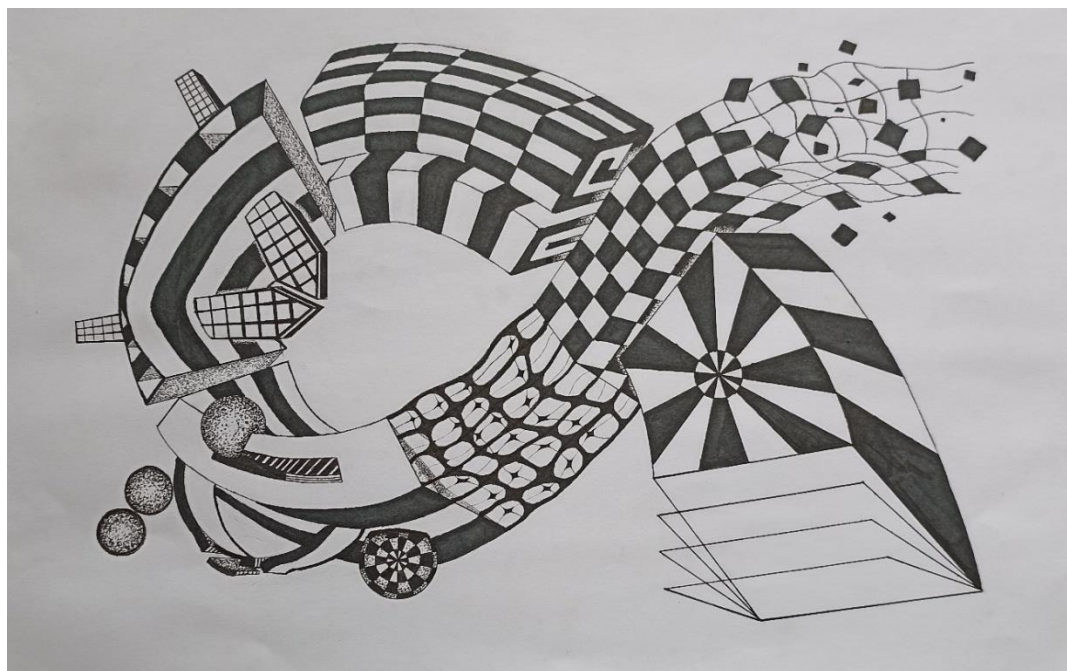

Рис. 12. Приклад виконання завдання на тему: «Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший».
Автор – Пузько В., 2021р.

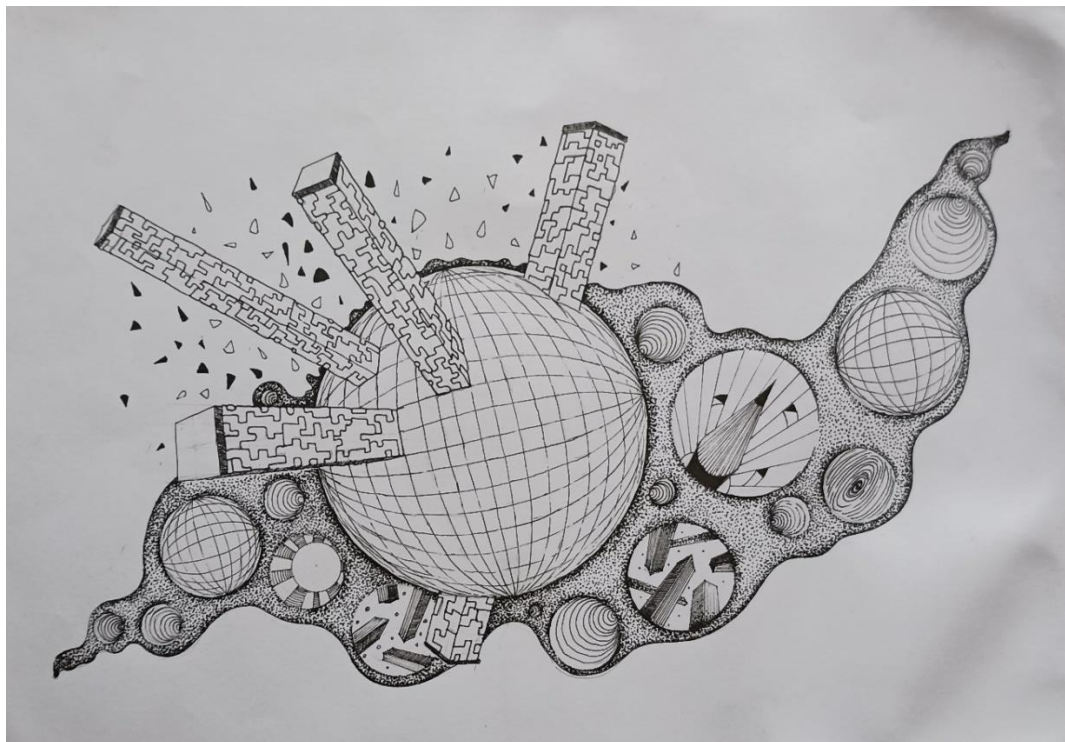

Рис. 13. Приклад виконання завдання на тему: «Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший».
Автор – Рижак К., 2021р.

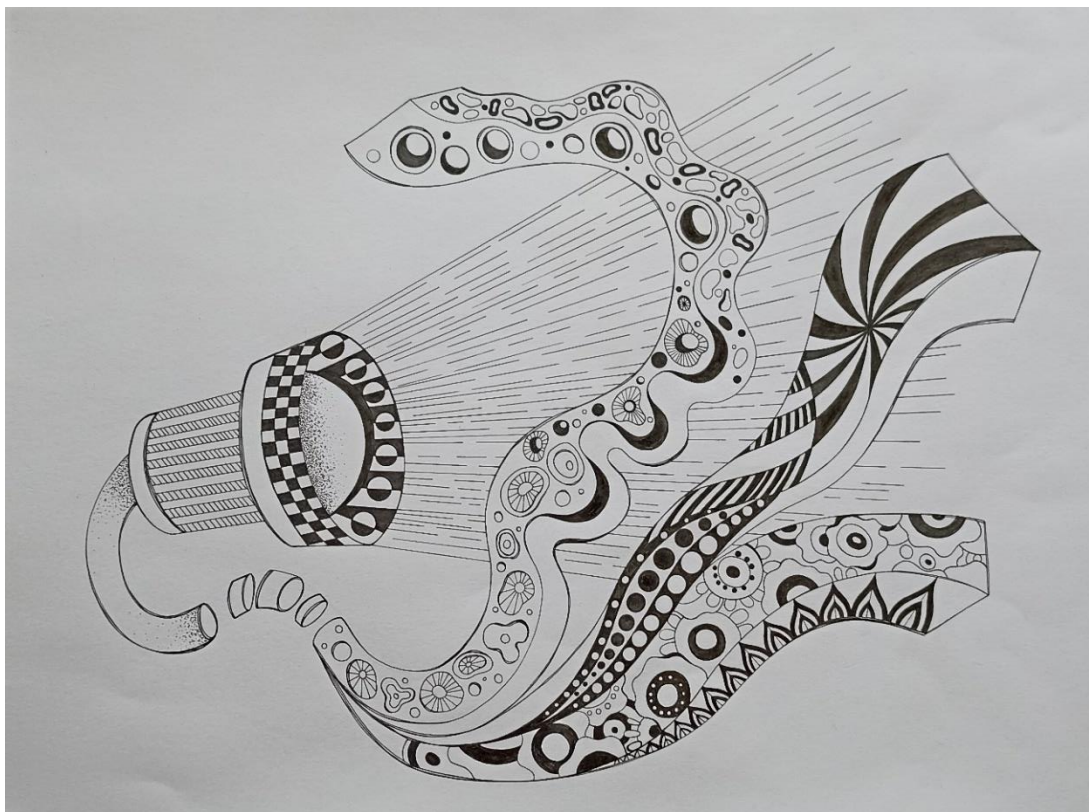

Рис. 14. Приклад виконання завдання на тему: «Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший». Автор – Тимошина Ю., 2021р.

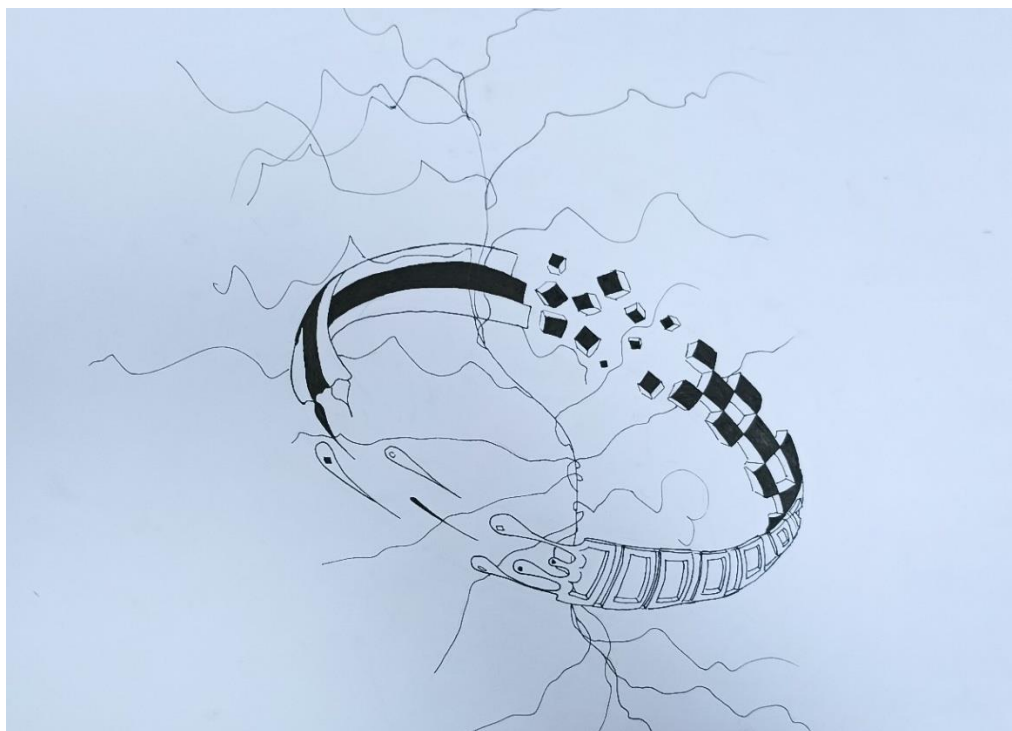

Рис. 15. Приклад виконання завдання на тему: «Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший».
Робота студентів кафедри дизайну ЧДТУ

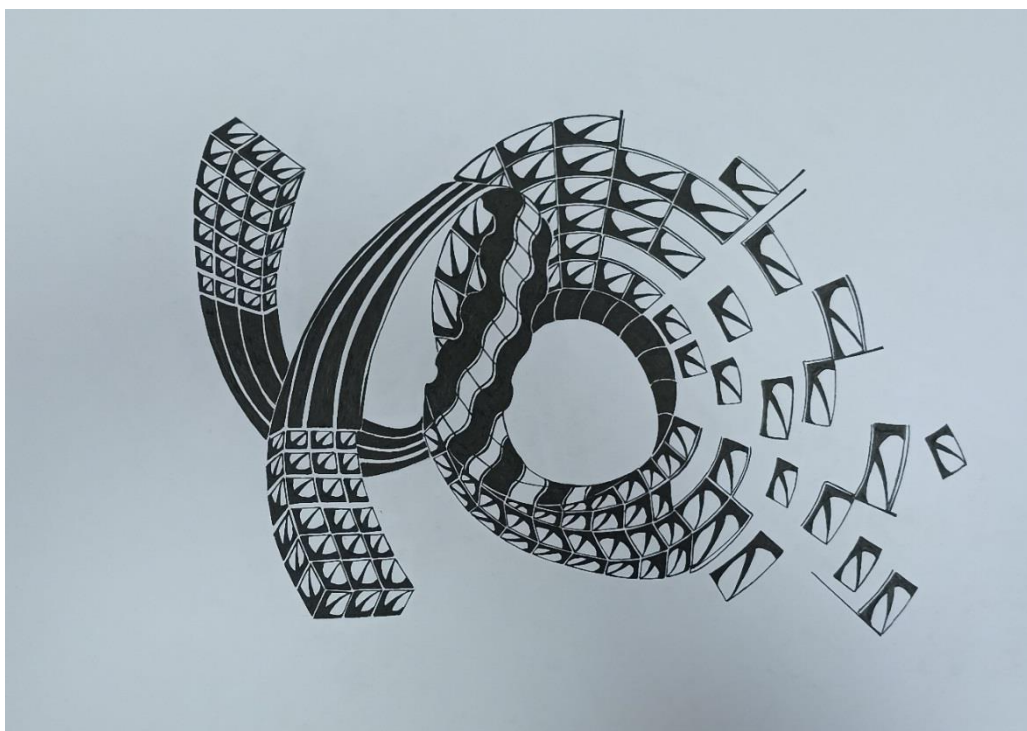

Рис.

16. Приклад виконання завдання на тему: «Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший».
Робота студентів кафедри дизайну ЧДТУ

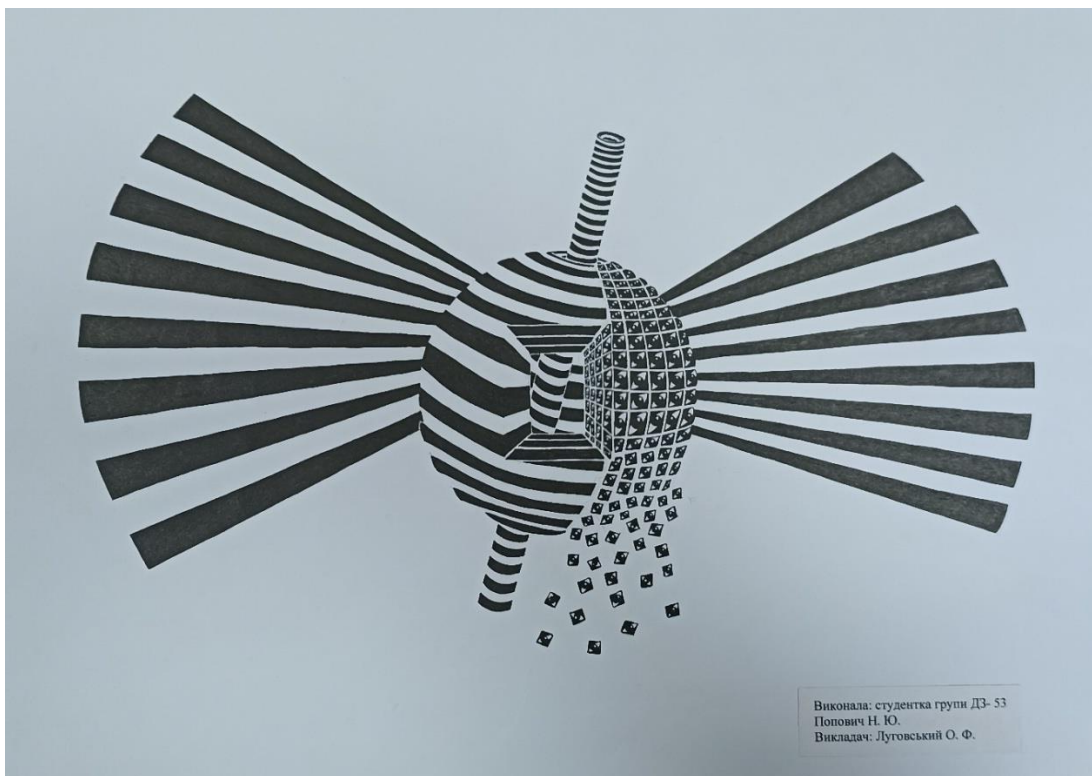

Рис. 17. Приклад виконання завдання на тему:
«Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду
форми в інший». Автор – Попович Н., 2006р.

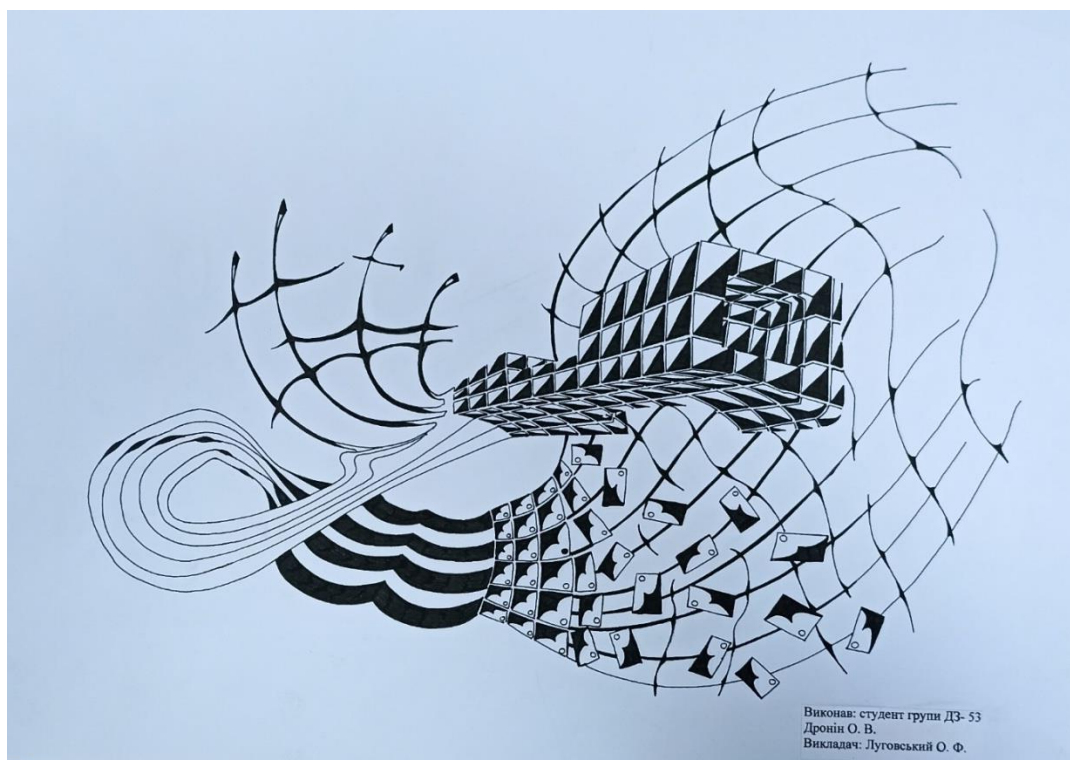

Рис. 18. Приклад виконання завдання на тему:
«Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду
форми в інший». Автор – Дронін О., 2006р.

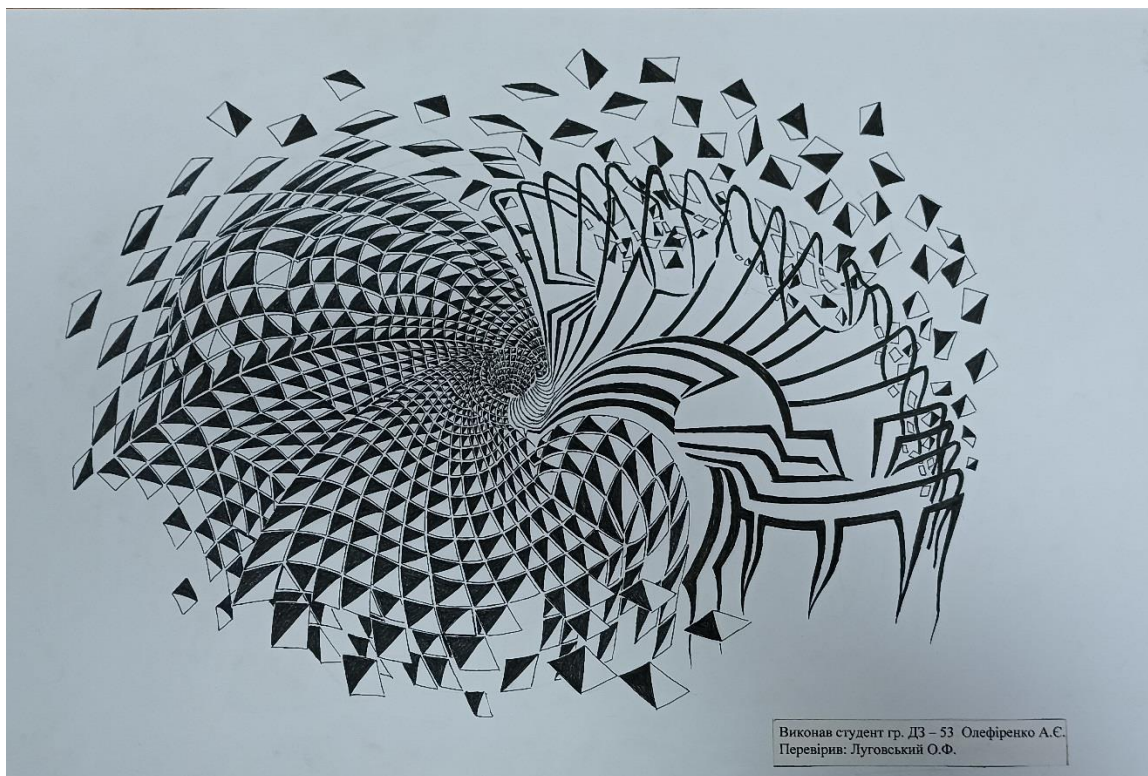

Рис. 19. Приклад виконання завдання на тему:
«Композиція з використанням поступового переходу одного стану геометричного виду
форми в інший». Автор – Олефіренко А., 2006р.

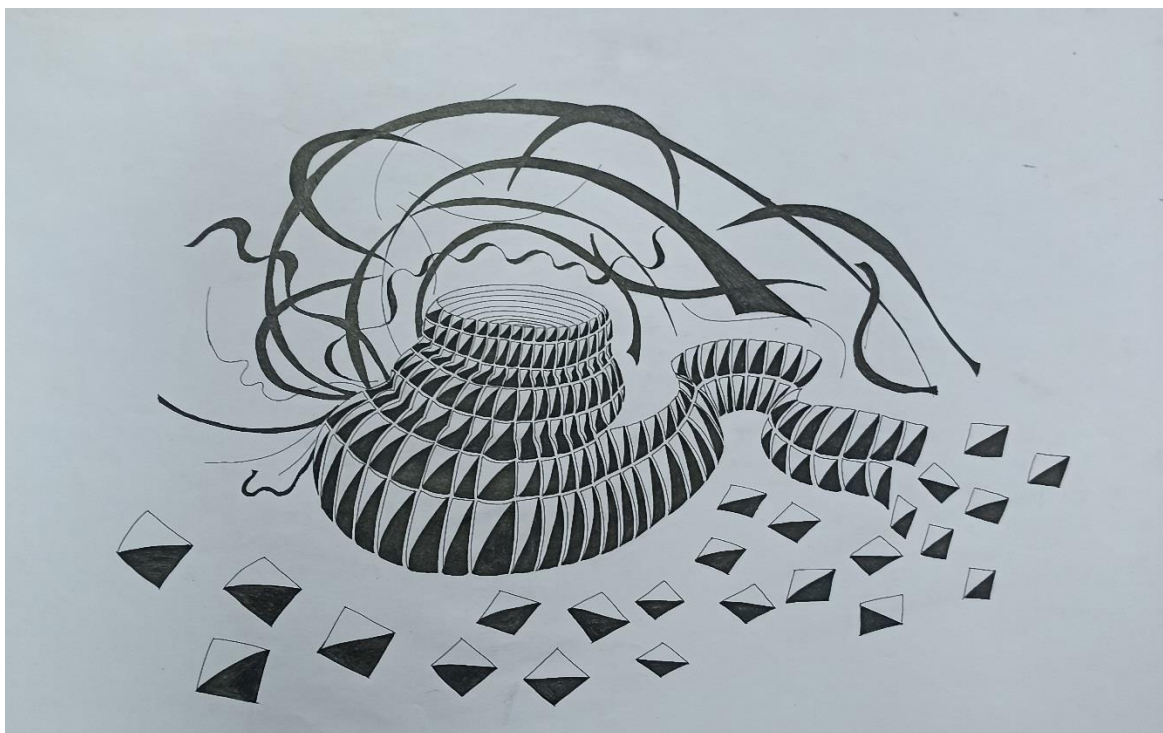

Рис. 20. Приклад виконання завдання на тему: «Композиція з використанням
поступового переходу одного стану геометричного виду форми в інший».
Робота студентів кафедри дизайну ЧДТУ

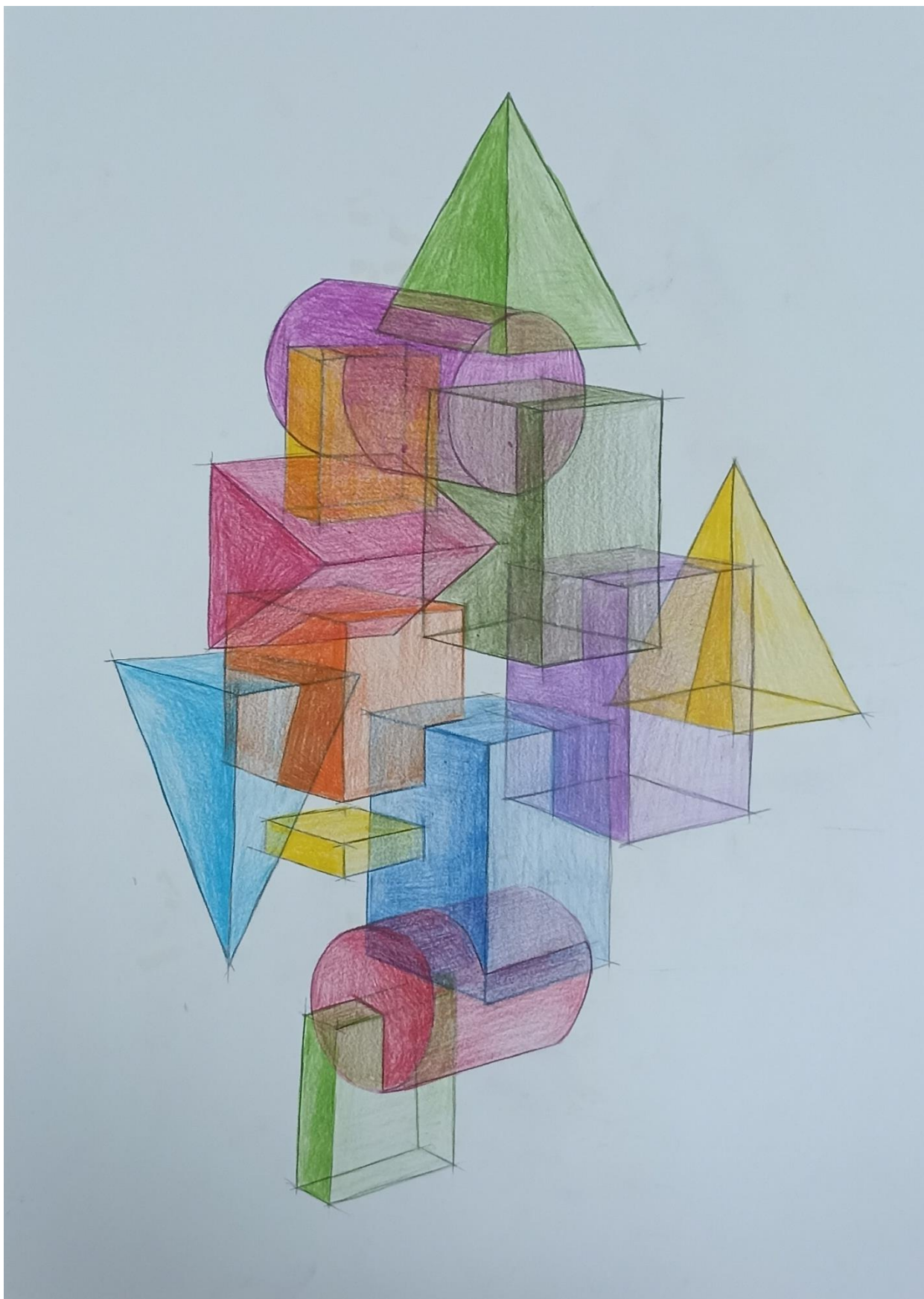

Рис. 21. Приклад виконання завдання на тему: «Об'ємно-просторова композиція з геометричних фігур». Автор – Бикова І., 2021р.

Рис. 22. Приклад виконання завдання на тему: «Об'ємно-просторова композиція з геометричних фігур». Автор – Чепурна А., 2021р.

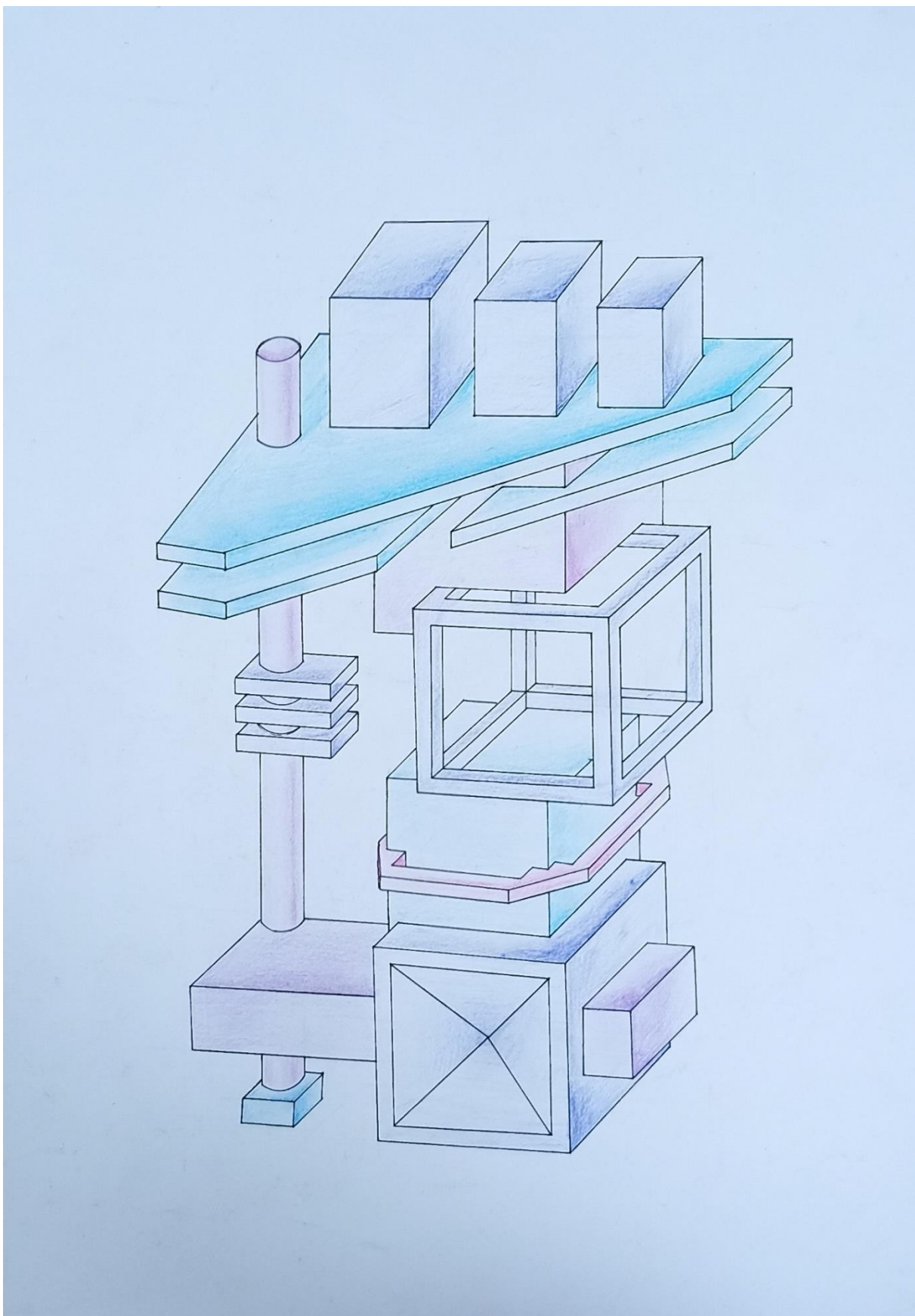

Рис. 23. Приклад виконання завдання на тему: «Об'ємно-просторова композиція з геометричних фігур». Автор – Журавель Д., 2021р.

Рис. 24. Приклад виконання завдання на тему: «Трансформація об'єму побутового предмету прямокутними геометричними тілами». Автор – Журавель Д., 2021р.

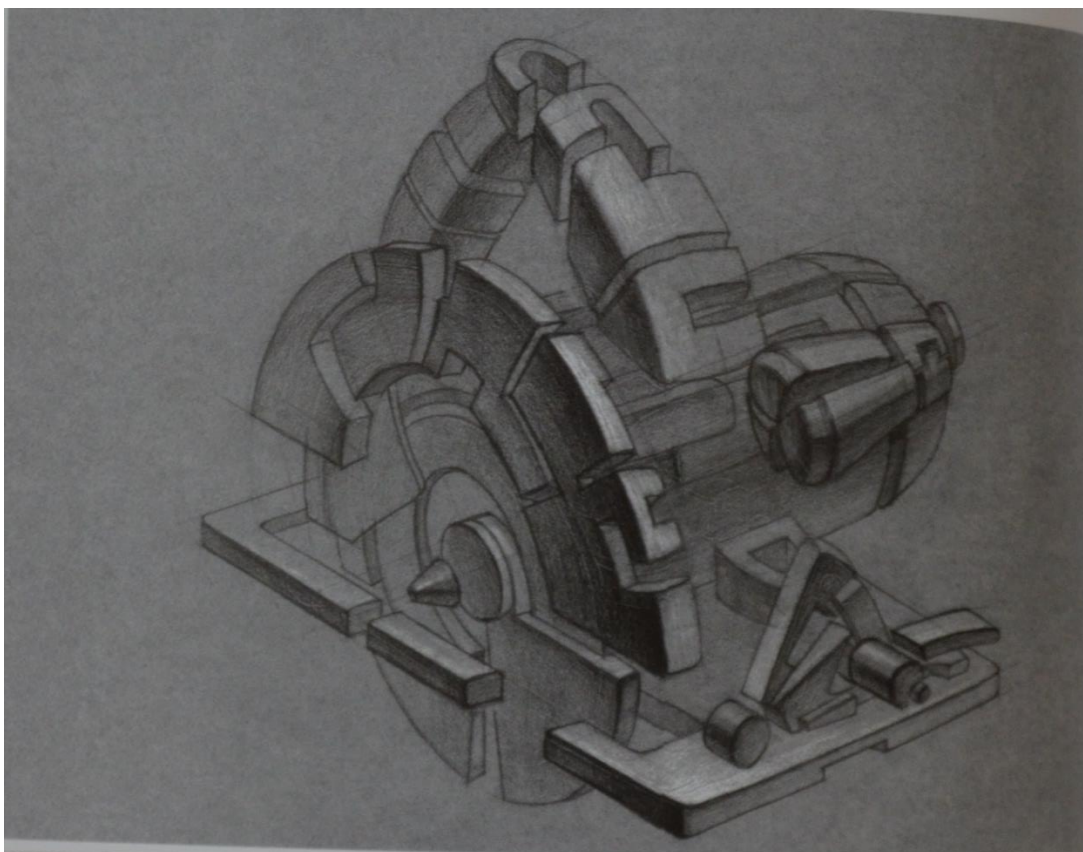

Рис. 25. Приклад виконання завдання на тему: «Трансформація об'єму побутового предмету прямокутними геометричними тілами»

Рис. 26. Приклад виконання завдання на тему: «Імітація матеріалів».
Автор – Журавель Д., 2019 р.

Рис. 27. Приклад виконання завдання на тему: «Імітація матеріалів». Автор – Головчук А., 2019 р.

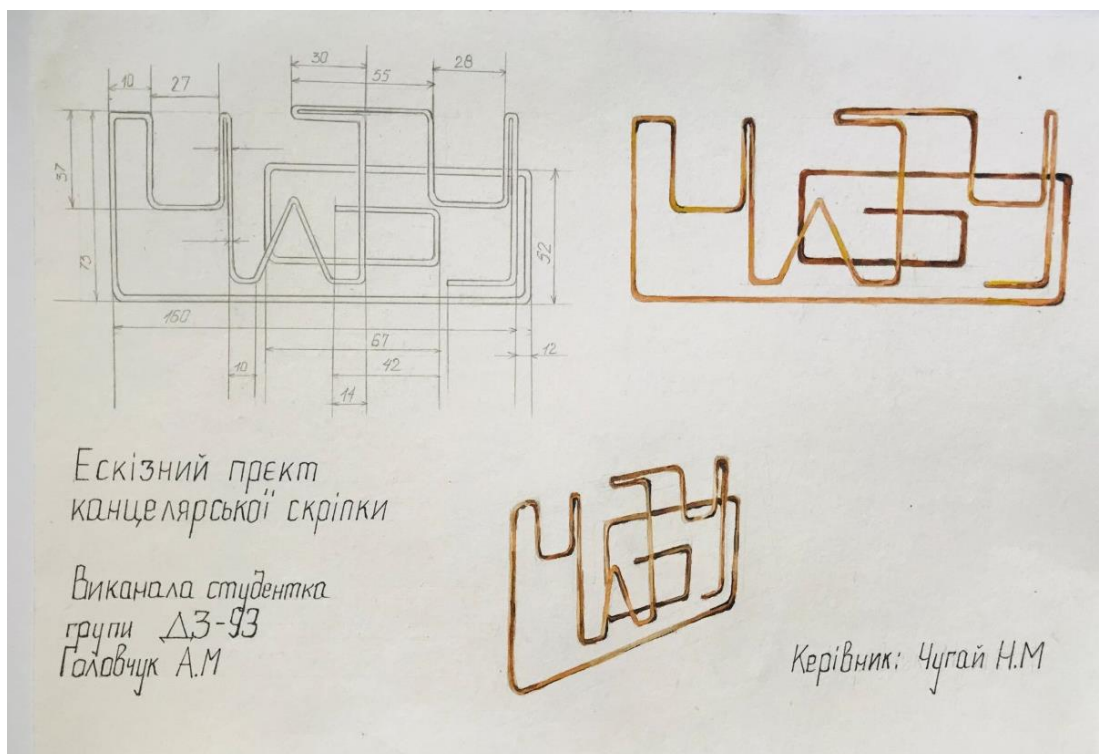

Рис. 28. Ескізний проект. Автор – Головчук А., 2019 р.

Рис. 29. Виконання проектного рішення в матеріалі.
Автор – Головчук А., 2019 р.

Рис. 30. Приклад виконання композиції в матеріалі за темою «Кінетика».
Робота студентів кафедри дизайну ЧДТУ. 2010-ті рр.

Рис. 31. Приклад виконання композиції в матеріалі за темою «Кінетика».
Робота студентів кафедри дизайну ЧДТУ. 2010-ті рр.

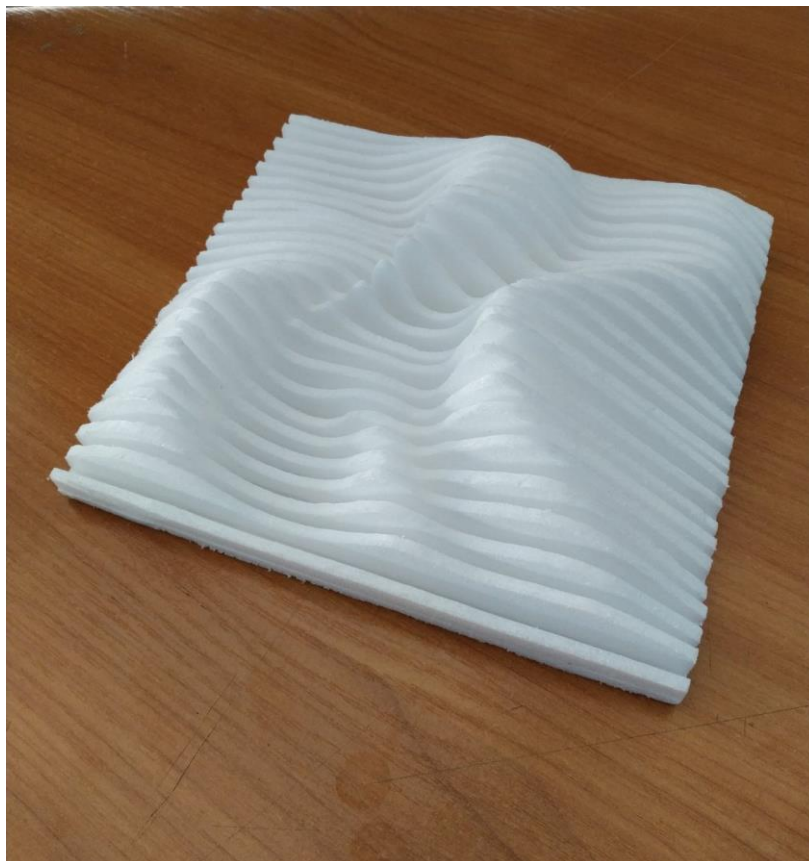

Рис. 32. Приклад виконання композиції в матеріалі за темою «Кінетика».
Робота студентів кафедри дизайну ЧДТУ. 2021 р.

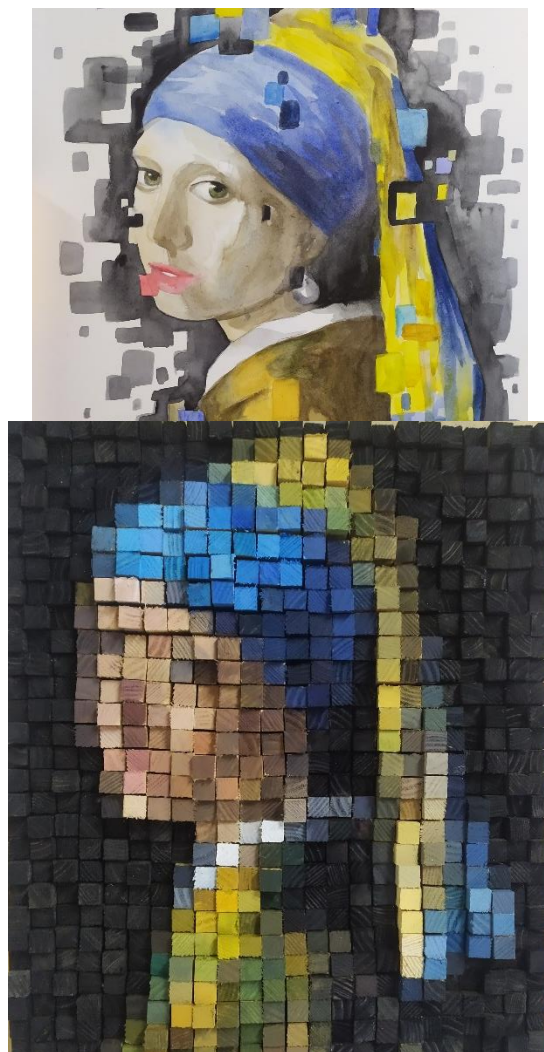

Рис. 33. Приклад виконання графічної частини композиції та робота в матеріалі за темою «Кінетика». Чепурна А., 2021р.